

(Revelesen)

Kwawak Iwoŋärewani

Kristo uwä intäjukun äma bureni kehäromi nitek it täyak

Yänkwawatak man

1 ^{1a} Man ŋowä bian käbop itkukopän Jesutä yänkwawa taŋkuk. Tänpäkaŋ imaka kadäni keräpigän itkaŋ ahäкта yäwani u epän ämaniye yänpän-yäwoŋäreкта Anututä Jesu kwawak iwoŋärenkuk. Iwoŋärewänkaŋ Jesutä imaka u aŋeroni iwet-pewän äpä epän ämani Jon näk näwetpän näwoŋäreк täŋkuk. ² Ude tänjirän Anutu täŋo man ba Jesu Kristo täŋo yänkwawatak man kaŋpän nadänkuro u näkä nadäkinik tänpän mani biŋam yänahänkut. ^{3b} Tänpäkaŋ imaka manbiŋam ŋo terak kudän täwani ahäкта Anututä yänkuko u keräp täyak unita ämawebetä nadäкта äma man ŋo daniŋpän yäwet täyak uwä säkgämän it täyak. Ba ämawebe man kudän täwani ŋo nadänpän bänepitä iyaptak täkaŋ u imaka, säkgämän it täkaŋ.

^{4c} Eruk, näk Jon, Esia komeken äbot täŋpani 7 inta man kudän ŋo täyat. Anutu itkukotä itak ba pen api it yäpmän ärowek u, ba munapik ^{7d} Anutu iŋamiken itkaŋ u, ba Jesu Kristo unitä oraŋ tamiŋirä bänep pidäm terak kaŋ kuŋarut. ^{5e} Tänpäkaŋ Jesu Kristo uwä Anutu täŋo manbiŋam bureni siwoŋigän yänahäwani. Unitägän kumbani-ken nanik

---

^a 1:1 Dan 2:28-29; Rev 1:19, 22:6   ^b 1:3 Rev 22:7,10   ^c 1:4 Kis 3:14-15; Rev 1:8, 3:1; Rev 4:5,8, 5:6; Rev 11:17, 16:5; Ais 11:2   ^d 1:4 Munapi 7ta yäyak uwä man wärani. Juda ämatä imaka säkgämän kudupi kuräki kumänikek unita namba 7 yän yäk täŋpani. Unita Munapik 7 itkaŋ ŋo u Munapik inigän inigän nämo. U Kudupi Munapik kubägan unitäŋo kehäromi ba täktäk siwoŋi u uwäk täyak.   ^e 1:5 Jon 18:37; Kol 1:18; Sam 89:27; Rev 3:14, 17:14, 1Jo 1:7, 4:10

akukakuk täŋo äma intäjukun-inik itak. Ba komeni komeni äma ärowani itkaŋ unitäŋo äma ärowani-inik pähap kubä ugän. Täŋkaŋ ninta nadäŋ nimikinik täŋpäŋ nägäritä momi täŋo topmäk-topmäkken nanikpäŋ pit nimiŋkuk. ^{6f} Pit nimiŋpäŋ irit kehäromi täŋo äbot ude itkaŋ nani Anutu täŋo bämop äma ude kuŋatpäŋ watä epän täŋ imineta nipmaŋkuk. Unita Jesuken epmäget kudän ba kehäromi u pen it yäpmäŋ äroton! U bureni. ^{7s} Dapun täkot! Jesu gubam terak äbayäŋ täyak!

Äbäŋirän ämawebe kuduŋtagän dapuritä api käneŋ. Täŋkaŋ butewaki! Äma Jesu iŋitpäŋ päip bohantä yäputkuŋo, äma u imaka bok api käneŋ. Kaŋkaŋ komeni komeni äma mebäri mebäritä konäm butewaki api täneŋ. Man u bureni-inik api ahäwek!

^{8h} Ekäni Anututä ŋode yäyak; Näkägän intäjukun-inik ba mäden-inik itat. Täŋpämerek näkä itkurotä itat ba api it yäpmäŋ ärowet yäk.

Kudupi Munapiktä Jon magätukuk

⁹ⁱ Eruk, näk notjinpak Jon, Jesu Kristo wäpi terak ninin buap ude itkamäŋ yäŋ täwetat. Näk täŋkentäŋpäŋ komi bok nadäk täkamäŋ. Ba täŋkentäŋpäŋ Anutu täŋo äbot ude itpäŋ kome ŋonitäŋo bäräpita nämö umuntaŋkaŋ Jesuta itsämäk täkamäŋ. Täŋpakaŋ näk Anutu täŋo man yäŋahäk täŋkuro unita ba, Jesu täŋo mebärini yäŋkwawa taŋkuro unita nepmäŋitpäŋ Patmos kome gwägu bämopi-ken ŋo nepmaŋpäŋ komi epän namiŋkuŋ. ¹⁰ Eruk ittäŋgän Ekäni kadäni pähapken Kudupi Munapiktä näk magärirän nadäŋkut. Mädenaken man mämä taŋi, womat ude bumik ahäŋirän ŋode nadäŋkut; ¹¹ Imaka kaŋpäŋ nadäwayäŋ täyan u kudän täŋpäŋ äbot täŋpani yotpärare 7 uken itkaŋ unita pewi kut yäk. Yotpärare 7 uwä wäpi ŋode; Efesus, Smena, Pegamum, Taiataira, Sadis, Firadelfia, Laodisia.

Jontä Jesu kaŋkuk

¹² Täŋpakaŋ näk äma man näwetkuko u käwa yäŋkaŋ äyänutkut. Äyänutpäŋ topän säkgämän golpäŋ täŋpani 7 udepäŋ yabäŋkut. ^{13j} Täŋpakaŋ topän 7 u bämopi-ken äma kubä käroŋ wädäŋirän kaŋkuro uwä Äma Bureni-inik täŋo iŋam dapun bumik kaŋkut. Äma uwä tek käroŋi tewän wädäwäpäŋ meran golpäŋ täŋpanipäŋ kupäŋi-ken meran täŋkuk. ^{14k} Täŋkaŋ gwäki pujiŋ kudup uwä paki-inik, gubam paki, ba

^f 1:6 1Pi 2:5,9; Rev 5:10, 20:6   ^g 1:7 Mat 24:30; Jon 19:34-37   ^h 1:8 Rev 1:4, 15:3;
Rev 21:6, 22:13   ⁱ 1:9 Rev 6:9   ^j 1:13 Dan 7:13, 10:5   ^k 1:14 Dan 7:9, 10:6; Rev 2:18,
19:12; Rev 14:2

notek pujiŋi ude. Täŋpäŋ dapuriwä kädäp mebet udeyani. ¹⁵E, kuroŋiwä kuräki-inik, ägo wabiwani. Ba mani kotäk uwä ume maŋtapmak mämä ude bumik. ¹⁶^l Täŋpakaŋ keru bure kädätä guk 7 ude yepmäŋitkuk. E, meni-ken nanik päip, meni kukŋi kukŋi päraŋi-inik kubä äbä itkuk. Täŋkaŋ iŋami dapun edap bämop täŋkaŋ ijik täyak udeyani bumik ijiŋ-yäŋeŋjirän kaŋkut.

¹⁷Näk ude kaŋpäŋä kuroŋi-ken maŋpäŋ yäpa äpmonŋpäpän kumbanitä-yän patkut. Ude täŋjira keru bure kädätä näkä terak peŋpäŋ ŋode näwetkuk; Gäk umuntäweno. Näkägän intäjukun-inik ba mäden-inik itat. Ba irit mäheŋi näk yäk. ¹⁸^m Unita nadätan? Näk kumäŋpäŋ akuŋkuro unitä api it yäpmäŋ ärowet. Täŋkaŋ kumäk-kumäk ba geŋi waki unitäŋo yäma dätdät ba yäma ukät-ukät täŋo mäheŋi näk. ¹⁹ⁿ Täŋpakaŋ gäk imaka apiŋo ahäŋirä yabätan u, ba kämi ahäkta yäwani yabäwayän täyan u kudup kaŋ kudän tä yäk. ²⁰^o Täŋ, gäk ketna bure kädätä guk 7 yepmäŋ irira yabäno u, ba topän golpäŋ täŋpani 7 yabäno unitäŋo mebari gäwera nadä; Topän 7 u äbot täŋpani 7 u. Täŋpäŋ udegän guk 7 u äbot täŋpani unitäŋo aŋeroniye 7 u yäk.

Efesus komeken äbot täŋpanita man

2 ¹^p Eruk äma unitä ŋode näwetgän täŋkuk; Efesus nanik äbot täŋpani täŋo aŋeronita man ŋode kudän tä;

Äma guk 7 u keru bure kädätä yepmäŋitkaŋ topän golpäŋ täŋpani 7 u gänaŋ kuŋarani unitä inta ŋode yäyak; ²^q Näk täktäkjin ba komi epänjin yabäŋpäŋ-nadäk täyat. Ba bäräpi gänaŋ gwäk pimiŋpäŋ kuŋatpäŋ äma wakiwaki täŋpanita gaŋani nadäk täkaŋ u imaka, tabäŋpäŋ-nadäk täyat. Ba ŋode imaka tabäŋpäŋ-nadäk täyat; Äma ätutä nin aposoro yän jop yänjirä in jop manman unitäŋo mebari kawä täreŋkuk. ³Ba in näka yänpäŋ kehärom taŋpäŋ komi kadäni käroŋi nadäk täkaŋ upänkaŋ nämo kwitak täkaŋ.

⁴In kädät tägatäga ude täŋkuŋo upänkaŋ ŋode unita nadänjira täga nämo täyak; Yäput peŋpäŋ nadäkinik täŋkuŋo kadäni uken näka gäripi pähap nadänkaŋ iron kädät iwatkunŋo apiŋo udegän nämo täk täkaŋ. ⁵^r Unita bian siwoŋi kuŋatkuŋo unita juku piŋpäŋ bänepjin äyänutkaŋ kädät pengän iwatkunŋo u äneŋi kaŋ iwarut. Täŋ, bänepjin nämo sukurenayän täŋo uwä näkä äreŋpäŋ intäŋo topän uwä api täyomägaret. ⁶^s Täŋpakaŋ imaka kubä täŋjirä nadäwa täga täyak uwä ŋode; Näk Nikolas ämaniye täŋo kädetta taräki nadäk täyat intä unita udegän taräki nadäk täkaŋ.

¹ 1:16 Hib 4:12; Rev 1:20; Rev 2:12,16; Rev 19:15,21   ^m 1:18 Ais 44:6, 48:12; Rev 2:8, 22:13   ⁿ 1:19 Rev 1:1   ^o 1:20 Rev 1:16, 2:1; Rev 3:1   ^p 2:1 Rev 1:16,20   ^q 2:2 Rev 2:19; Rev 3:1,8,15, 1Jo 4:1   ^r 2:5 Rev 2:16,22; Rev 3:3,19   ^s 2:6 Sam 139:21

^{7t} Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot tänpäni yäwetak ño juku peñpän ket nadäwut. Äma kubä nadäkiniki nämo pewän putärewänkañ iwan täño kehäromi yäpmän äpayän täko uwä irit päya täño mujipi, Anututä epänken nanik u nakta api nadän imet yäk.

Smena komeken äbot tänpäni man

^{8u} Eruk äma unitä ñode näwetgän täñkuk; Smena nanik äbot tänpäni täño añeronita man ñode kudän tä;

Äma intäjukun-inik ba mäden-inik it täyak, ba kumäñpän kodak tañkuko unitä inta ñode yäyak; ^{9v} In komi bäräpi nadänkañ ämawebe iñamiken äma äpäni-inik, jopi jäwäri ude it täkañ u tabänpän-nadäk täyat. (Upänkañ in jäwäri nämo, tuñum pähapjin nitek.) Tänpäkañ näk nadätat, Juda äma ätutä wäpjin yäpmän äpäkta sära man täwet täkañ. Täñ, Juda äma uwä Juda äma bureni nämo, u Satan täño äbot. ^{10w} Tänpäkañ mäden, imaka ahän taminayän täkañ unita nämo umuntäneñ. Nadäkañ? Satantä nadänjirän inken nanik ätu yämagut päñku komi yotken yepmanayän täkañ. Ude tänayän täkañ uwä intäño nadäkinikjin täñyabäkta kepma 10 ude api ahän tamek. Upänkañ kumän-kumän tadäpnayän täkañ unita nämo umuntäneñ. Nämo, Anutu täño man iyap tañpän ehutpäñ pen yäpmän kuñarirä irit kehäromi täño epmäget kudän api tamet.

^{11x} Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot tänpäni yäwetak ño juku peñpän ket nadäwut. Äma kubä nadäkiniki nämo pewän putärewänkañ iwan täño kehäromi yäpmän äpayän täko uwä kumäk-kumäk namba 2 uwä api irepmirek yäk.

Pegamum komeken äbot tänpäni man

^{12y} Man ude yänpän äma unitä ñode näwetgän täñkuk; Pegamum nanik äbot tänpäni täño añeronita man ñode kudän tä;

Äma päip meni kukñi kukñi pärañi-inik yäpmän kuñat täyak unitä inta ñode yäyak; ^{13z} Intä kome it täkañ unitäño mebäri nadätat. Kome uken Satantä intäjukun-inik it täyak upänkañ in wäpna biñam iñit-inik tänpän kuñat täkañ. Satan täño kome uken man buramik ämana wäpi Antipas uwä kumän-kumän utkuño upänkañ nadäkinikjintä näka äwo nämo yänkuñ. ^{14a} Tänpäkañ täktäkjin ätuta nadäwa täga nämo täk täyak uwä ñode; In bämojpjin-ken

^t 2:7 Stt 2:9; Rev 22:2,14,19   ^u 2:8 Rev 1:17   ^v 2:9 2Ko 11:14-15; Jem 2:5; Rev 3:9

^w 2:10 Mat 10:28, 2Ti 4:8; Jem 1:12; Rev 3:11   ^x 2:11 Rev 20:14, 21:8   ^y 2:12 Ais 49:2; Rev 1:16   ^z 2:13 Rev 3:8   ^a 2:14 Nam 22:1-24:25; Nam 25:1-2; Nam 31:16, 2Pi 2:15

Balam täŋo kädet iwarani ätu itkaŋ. Balam u nadäkaŋ. U Balaktä Isrel nanik peŋ yäwet-pewän waki kädet iwatneŋta iwetpäŋ iwoŋäreŋ täŋkuk. Waki kädet uwä anutu jopi nadäŋ yämiŋpäŋ anutu jopita ärawa täŋpani täŋo ketem naŋkuŋ, ba kubokäret kädet iwatkuŋ. ¹⁵Täŋpakaŋ udegän, in bämopjin-ken Nikolas täŋo kädet iwarän täwanitä itkaŋ. ¹⁶Unita in bäneppjin äyänurur. Bäneppjin nämö äyänutnayäŋ täŋo uwä näk bäräŋek ahäŋ tamiiŋpäŋ mena päraŋi unitä äma udewani iwan api täŋ yämet.

^{17^b}Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot täŋpani yäwetak ŋo juku peŋpäŋ ket nadäwut. Äma kubä nadäkiniki nämö pewän putärewnäkaŋ iwan täŋo kehäromi yäpmäŋ äpayäŋ täko uwä ketem käbop nanik wäpi mana upäŋ api ima näŋpek. Ude täŋpäŋ mobä paki kubä terak wäpi kodaki kudän täŋpäŋ api imet. Täŋpakaŋ wäpi kodaki uwä mäheŋi-tägän kaŋpäŋ nadäk api täŋpek yäk.

Taiataira komeken äbot täŋpanita man

^{18^c}Eruk man ude yänpäŋ äma unitä ŋode näwetgän täŋkuk; Taiataira äbot täŋpani täŋo aŋeronita man ŋode kudän tä;

Anutu täŋo nanaki, dapuri kädäp mebet udewani nitek ba kuroŋi kuräki-inik, ägo wabiwani nikektä inta ŋode yäyak; ¹⁹Täktäkjin kudup yabänpäŋ-nadäk täyat. Ba bäneŋ iron täŋjit, nadäkinik ikek kuŋarit, ba bäräpi gänaŋ gwäk pimiiŋpäŋ kuŋat täkaŋ u kudup tabänpäŋ-nadäk täyat. Ba ämawebe-ken täŋkentäk mebäri mebäri täŋ yämik täkaŋ u imaka, yabänpäŋ-nadäk täyat. Bureni, kädet tägatäga bian täk täŋkuŋo u yärepmitpäŋ apiŋo säkgämän-inik täk täkaŋ.

^{20^d}Upänkaŋ näk ŋode unita nadänjira täga nämö täyak; In webe ärowani wäpi Jesebel u nadän imiiŋpäŋ jop kaŋkaŋ irirä näk profet yän jop yäk täyak. Jop man ude yäwetpäŋ ämanaye yän-yäkŋat-pewän kubokäret täŋjit anutu jopi nadän yämiŋpäŋ anutu jopita ärawa täŋpani täŋo ketem nak täkaŋ. ²¹Ude täŋjirä webe unitä bänepi äyänutta itsämäŋ yäpmäŋ äbut. Ude itsämburopäŋ bänepi nämö äyänutpäŋ kubokäret kädet mäde ut imikta nämö yäyak. ²²Unita näk webe u täŋpewa komi api nadäwek. Ba äma, webe ukät epän waki täk täkaŋ unitä webe u mäde nämö ut iminayäŋ täŋo uwä komi wakiinik api ahäŋ yämek. ^{23^e}Täŋpäŋ äperiye nanak kumän-kumän api däpet. Ude täŋjira äbot täŋpanitä näka ŋode api nadäneŋ; U bäneŋ nadäk-nadäknin kudup nibänpäŋ nadäwän tärewani yäk. Ba

^b **2:17** Kis 16:4,14-15; Jon 6:48-50; Ais 62:2; Rev 3:12, 19:12   ^c **2:18** Rev 1:14-15

^d **2:20** 1Kn 16:31, 2Kn 9:22; Rev 2:14   ^e **2:23** Sam 7:9; Jer 11:20; Jer 17:10, 2Ti 4:14; Rev 20:12-13

nin äma kuduŋtagän täktäknin täŋo kowata api dämpmäŋ tärewek yän api nadäneŋ.

²⁴Tänŋpäkaŋ Taiataira nanik äbot täŋpani in ätutä webe unitäŋo jopman u mäde ut imiŋkuŋ. Ba äma ätu Nin Satan täŋo nadäk käbop nanik u iwat täkamän yän yäk täkaŋ äma udewanita mäde ut yämik täkaŋ. Eruk inta äneŋi bäräpi kubä nämo api tamet. ^{25^f} Täŋpäŋ ŋode kaŋ täŋput; Kädet täga yäpmän kuŋat täkaŋ ugänpäŋ inŋit-inik täŋpäŋ yäpmän kuŋarirä äneŋi api äbet. ^{26-27^g} Täŋ, äma kubä nadäkiniki nämo pewän putärewänkaŋ iwan täŋo kehäromi yäpmän äpayän täko uwä guŋ ämata intäjukun it yämikta näkä kehäromi api imet.

Ude täŋira mana buramiwut yänpäŋ käbotinik dämpmäŋ kärapmit täkaŋ ude pärip-päripta api dämpmäŋ kärapmirek yäk. Sam 2:9

Kehäromi, äma udewanita yämayän täyat uwä kehäromi Nanatä namiŋkuko udegän. ^{28^h} Kehäromi u yämiŋpäŋ guk pähap wäpi äbäyänek u imaka, api yäniŋ kirewet. ²⁹Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot täŋpani yäwetak ŋo ket nadäwut yäk.

Sadis komeken äbot täŋpanita man

3 ^{1ⁱ} Eruk man ude yänpäŋ äma unitä ŋode näwetgän täŋkuk; Sadis nanik äbot täŋpani täŋo aŋeronita man ŋode kudän tä; Äma Anutu täŋo Munapik 7 u ba guk 7 u yäpmän kuŋat täyak unitä inta ŋode yäyak; Näk täktäkjin kudup yabänpäŋ-nadäk täyat. Ämatä tabänŋirä kodaki bumik kuŋat täkaŋ upänkaŋ bänepjin kumbani. ²Unita in däpureŋpäŋ nadäkinikjin täpuri itkaŋ kumbayän täyak u äneŋi täŋpewä kodak täŋpäŋ kehäromi nikek kaŋ irut. Nadäkaŋ? Täktäkjin Anutuna inŋamiken käwa nämo tägak täyak. ^{3^j} Unita imaka tamiŋpäŋ taniŋ kirewani ba täwetpäŋ täwoŋärewani unita äneŋi juku piŋpäŋ yäpmän kuŋatpäŋ bänepjin äyänurur. Täŋpäkaŋ nämo kikiŋuräwä näkŋa iwantä-yän api tädot tamet. Näkŋo kadänina nämo nadänŋirä api tädot tamet.

^{4^k} Täŋpäkaŋ Sadis äbot täŋpani in ätu itkaŋ uwä tekjin kome täŋo garok nämo yäpurä ijiŋkuŋ. Äma udewani unita nadäwa täga täk täyak unita äma udewani tek paki täŋkaŋ näkkät bok api kuŋatne. ^{5^l} Nadäkaŋ? Äma kubätä nadäkiniki nämo pewän putärewänkaŋ iwan täŋo kehäromi yäpmän äpayän täko uwä tek paki udewani iniŋ kirewa täŋpäŋ kuŋarirän irit kehäromi täŋo wäpi tawaŋ terak wäpi

^f 2:25 Rev 3:11   ^g 2:27 Rev 12:5   ^h 2:28 Rev 22:16   ⁱ 3:1 Rev 1:4,16, 2:2   ^j 3:3 Rev 2:5, 1Te 5:2   ^k 3:4 Jud 23   ^l 3:5 Mat 10:32; Luk 10:20

nämo api awähuret. Nämo inik, wäpi u Nana-kät aŋeroniye iŋamiken api yänahäwet. ⁶Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot täŋpani yäwetak ŋo ket nadäwut yäk.

Filadelfia komeken äbot täŋpanita man

⁷ Eruk man ude yänpän äma unitä ŋode näwetgän täŋkuk; Filadelfia nanik äbot täŋpani täŋo aŋeronita man ŋode kudän tä; Imaka bureni täŋo mähehi, äma kudupi unitä Devit täŋo ki yäpmän kuŋatpän yäma dārīrān äma kubätä äneŋi yäput-pipinaŋi nämo. Ba yäma yäput pipiŋirān äma kubätä äneŋi dātnaŋi nämo. Unitä inta ŋode yäyak; ⁸ Nāk tāktākjin yabänpän-nadāk täyat. Täŋpākaŋ nāk yäma dāt tamīŋkuro ŋo äma kubätä äneŋi yäput-pipinaŋi nämo. Ba intäŋo kehāromijin täpuri-inik pat tamitak u nadätat. Kehāromijin täpuri upänkaŋ ehutpän manna biŋam yäpmän kuŋatpän näka äwo nämo yänkuŋ. ⁹ Unita ŋode nadäwut; Satantä äbotken nanik äma ätutä Nin Juda äma yän yäk tākaŋ upänkaŋ Juda äma bureni nämo, udewani peŋ yäwetpewa inken äbänkaŋ gukut imäpmok api täŋ tamineŋ. Ude täŋpän inta nadän tamikinik tāk täyat u api nadäwä täreneŋ. ¹⁰ P Täŋpākaŋ komi bārāpi gānaŋ nadākinikjin nämo pewä putārewāpän näka kwikinik itsāmbut yän man täwetkuro u bureni iwat tākaŋ. Unita ämawebe komeni komeni uken kadāni waki ahāwayän tāko uwä inken nämo ahāwekta api peŋpipiwet. Täŋkaŋ kadāni waki uwä ämawebe kuduŋtagän api tänyabāwek.

¹¹ Q Täŋpākaŋ kadāni kārōŋi nämo itkaŋ pengän api ärewero unita imaka iŋitkaŋ u nämo pewä putārewek. Ude tänayän täŋo uyaku epmäget kudän inta biŋam iwoyāwani u äma kubätä täga nämo api täyomāgarek. ¹² R Nadākaŋ? Äma kubä nadākiniki nämo pewän putārewänkaŋ iwan täŋo kehāromi yäpmän äpayän tāko uwä Anutuna täŋo kudupi yot kujat kehāromi kubä ude api tewet. Tewakaŋ äma u kudupi yot uken api it yäpmän ärowek. Täŋpākaŋ äma uterak Anutuna täŋo wäpi api kudän täwet. Ba Anutuna täŋo yotpārare, wäpi Jerusalem Kodaki kunum gānaŋ Anutuna-ken nanik äpāk täyak unitäŋo wäpi, ba näkŋaken wāpna kodaki äma uterakgän api kudän täwet. ¹³ Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot täŋpani yäwetak ŋo ket nadäwut yäk.

^m 3:7 Ais 22:22   ⁿ 3:8 1Ko 16:9; Rev 2:2   ^o 3:9 Rev 2:9; Ais 45:14; Ais 49:23; Ais 60:14
^p 3:10 Luk 21:19, 2Ti 2:12   ^q 3:11 Rev 2:10,16   ^r 3:12 Ais 62:2, 65:15; Ese 48:35; Rev 14:1, 21:2

Laodisia komeken äbot tänpanita man

14^s Man ude yänpän äma unitä ŋode näwetgän täŋkuk; Laodisia nanik äbot tänpanti täŋo aŋeronita man ŋode kudän tä;

Man bureni mähemi-inik, kubä-yän kubä-yän nämo tänpanti unitä imaka kuduŋtagän Anututä pewän ahänkuŋo unitäŋo mähemi-inik it täyak. Unitä inta ŋode yäyak; 15-16^t Näk täktäkjin kudup yabänpän-nadäk täyat. Irit kuŋat-kuŋatjin uwä ume udewani. In ume kekeki ude kuŋarirä näŋpa gäripi nämo tänpäkaŋ mena-ken nanik aŋeŋ mäba-kunayän täyat ŋo! In ume säkgämän, mäniri-inik ude nämo kuŋat täkaŋ, ba ume komi-inik ude nämo kuŋat täkaŋ. Mäniri-inik ude kuŋatneŋ, ba komi-inik ude kuŋatneŋo uyaku täga nadäwet. Upänkaŋ in ude nämo kuŋat täkaŋ!

17^u Täŋkaŋ in ŋode yäk täkaŋ; Nin tuŋum äma yän yäk täkaŋ. Imaka imaka mäyap yäpumaŋo unita säkgämän itkaŋ imaka kubäta nämo wäyäkŋek takamaŋ yän nadäk täkaŋ. Upänkaŋ ude nämo! In mebärijin nämo nadäwä tumäk täkaŋ. Näkä tabänjira äpani-inik, jopi jäwäri ude kuŋat täkaŋ, ba dapunjin tumbani, moränjinik kuŋat täkaŋ. 18^v Unita jukuman kubä ŋode täwera nadäwut; In näkken gol moneŋ säkgämän u yäpmanpän tuŋumjin nikek täkot. Ba näkken tek paki suwanpän yäpmankaŋ mäyäkjin kaŋ tänpipi-wut. Ude täŋkaŋ dapunjin yäpätägakta marasin näkken suwanpän dapunjin-ken ärutkaŋ dapun säkgämän kaŋ ijiwä tumbut.

19^w Nadäkaŋ? Ämawebe nadän yämikinik täk täyat unitäŋo irit kuŋat-kuŋari yäpä-siwontakta komi yämiŋit, yabän yänpän yäwetpän yäwoŋäreŋek täk täyat. Unita inä ehutpän kehärom taŋpän bänepjin äyänurut. 20^x Tänpäkaŋ näk yäma terak kwäpkwäp yäpuritat ŋo nämo nadäkaŋ? Eruk, äma kubätä manna nadänpän yäma dät namayän täko uwä, unitä yot gänaŋ äronpän itpän ukät ketem bok api näde. 21^y Ba äma kubä nadäkiniki nämo pewän putärewänkaŋ iwan täŋo kehäromi yäpman äpayän täko uwä näkkät wäpnek biŋam ikek bok itta api nadän imet. U nanatä nadän namiŋkuko udegän api nadän imet. Näk komi epän täntängän iwan täŋo kehäromi yomägatkuŋo unita Nankät wäpnek biŋam ikek bok itta nadän namiŋkuk. 22 Unita äma jukuni nikektä man Munapiktä äbot tänpanti yäwetak ŋo ket nadäwut yäk.

^s 3:14 Rev 1:5, 19:11; Kol 1:15   ^t 3:15 Rom 12:11; Rev 2:2   ^u 3:17 Hos 12:8, 1Ko 4:8; Luk 12:21   ^v 3:18 Ais 55:1; Jem 2:5; Rev 3:5, 4:4; Rev 16:15   ^w 3:19 1Ko 11:32; Rev 2:5
^x 3:20 Jon 14:23, 1Jo 2:24   ^y 3:21 Mat 19:28

Kunum gänaŋ Anutu iniŋ oretkuŋ

4 ^{1z} Imaka kudup u yabänpäŋ-nadänkuro u punin terak dapun tänpän kaŋkut; Kunum gänaŋ yäma kubä tumänjirän. Kaŋ irira man kotäk, womat mämä bumik pengän nadänkuro unitägän äneŋi ahänkaŋ ñode näwetgän täŋkuk; Gäk päbä imaka ahäkta yäwani ño gäwojärewa ka yäk. ^{2a} Ude yänjirän uterakgän Munapiktä magärirän kaŋkut; Kunum gänaŋ äma ärowani täŋo mänjirani bägup kubä itkuko uterak äma kubä maŋjirän. ^{3b} Maŋjirän kaŋkuro uwä gweŋi gämäni bok bumik ägo wabiŋ irirän. Tänpäkaŋ maŋit irani u gwäki terakä gämok wära kudän säkgämän-inik unitä yewa täŋkuk. Gämok wära uwä mobä gweŋi ägo wabiwani bumik. ^{4c} Tänpäkaŋ maŋit irani u it gwäjiŋkuŋo uwä maŋirani bägup äneŋi 24tä itkun. Tänpän maŋirani bägup 24 uterak äma ekäni 24tä maŋit äyänutkuŋ. Äma 24 uwä tek paki-inik yamänpäŋ gwäki-ken äma ärowani täŋo gwäpä säkgämän, golpäŋ tänpäni nitek unitä itkun. ^{5d} Eruk maŋirani bägup bämopi-ken itkuko u gänaŋ yäpä ba iromän mämä pähap ahän irirän iŋam dädan-ken topän mebet 7 ude ijiŋkuŋ. Topän mebet 7 u Anutu täŋo munapik 7 u. ^{6e} Ude kaŋpäŋ äneŋi, maŋirani bägup u iŋam dädan-ken gwägu säkgämän, kwawanigän, jjiwä tumän-kuk.

Ude täŋkaŋ maŋirani bägup dubini-ken kukŋi kukŋi imaka kuŋat-kuŋat ikek yaräbok-yaräboktä itkun. U uwä iŋami käda ba mädeni käda dapuri nitekgän. ⁷Kubä uwä laion udewani. Kubäwä bulimakau ämani bumik. Kubäwä äma iŋam dapun bumik. Kubäwä siän piän kuŋat täkaŋ udewani. ^{8f} Imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 u piri 6 nitekgän. Ba gupi kudup, ba jiroki-ken imaka, dapuri nitekgän. Unitä kepma bipani, tärek-täreki nämo ñode yäk täkaŋ;

Ekäni Anutu tänpämerek, u kudupitä kudupitä kudupi-inik. Itkukotä itak. Unitägän api irek.

^{9g} Tänpäkaŋ imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 unitä irit mäheŋi mänjirani bägup säkgämän terak it täyak u oraŋ imiŋpäŋ iniŋ orerit, bänep täga man iwerit täk täkaŋ. ^{10h} Ude täk täkaŋ-ken uken äma ekäni 24 unitä irit kehäromi mäheŋi maŋirani bägup terak it täyak u iŋamiken gwäjiŋ äpmon imiŋpäŋ gwäpäni säkgämän gämori-ken penkaŋ ñode yäk täkaŋ; ¹¹ Ekäninin Anutu epmäget kudän ba wäpi biŋam ba kehäromi, gäkä mäheŋi täŋiri säkgämän täk täyak.

Imata, gäkägän imaka kuduŋtagän u pewi ahänkuŋ. Ba gäkŋaken nadäk terak imaka kuduŋtagän ahän moreŋkuŋo itkaŋ.

^z 4:1 Rev 1:1,10   ^a 4:2 Sam 47:8; Ais 6:1; Rev 4:9   ^b 4:3 Ese 1:28   ^c 4:4 Ais 24:23; Rev 3:18, 6:11   ^d 4:5 Ese 1:13; Rev 1:4, 8:5; Rev 11:19, 16:18   ^e 4:6 Ese 1:5-10,22; Ese 10:14   ^f 4:8 Ais 6:2,3; Ese 1:18, 10:12; Rev 1:4,8   ^g 4:9 Dan 4:34, 6:26; Dan 12:7; Rev 4:2,10   ^h 4:10 Rev 4:9; Rev 5:1,7,13; Rev 6:16; Rev 7:10,15, 19:4, 21:5

Netätä buk nämo pirärewani täga pirärewek?

5 ^{1 i} U kaŋpān uterakgān ŋode kaŋkut; Āma maŋirani bāgup sākgāmān terak it täyak u keru bure kädätä buk wagupani kubā iŋit irirān kaŋkut. Buk uwā mādeni kāda ba gāmori kāda kudān ikekgān. Täŋpākaŋ buk u āmatā jop pipiyāneŋo udetā nāmāk 7pān kehāromigān yāpmān gatāwani. ²Täŋpān āneŋi aŋero kehāromi kubā kaŋkut. Unitā gera terak ŋode yāŋkuk; Āma siwoŋi netā unitā buk ŋonitāno nāmāk ketāreŋpān täga pipiyāwek? ³Ude yāŋirān kunum gānaŋ ba kome terak ba kumbani mājotā irani-ken kubätä buk u täga pipiyāŋpān daninaŋi nämo täŋkuk. ⁴Āma kubätä täga itpān buk u daninaŋi nämo kaŋkuro unita butewaki nadāŋpān konām bumta kotkut. ^{5 j} Konām korira āma ekāni 24 ukāt nanik kubätä ŋode nāwetkuk; Koreno yāk. Nadātan? Juda tāŋo ābotken nanik Laion kubā ahāŋkuk. U Devit tāŋo orani wāpi biŋam ikek unitā āmik täŋpān iwan tāŋo kehāromi yāpmān āpuko unita buk unitāno nāmāk 7 u ketāreŋpān täga pipiyānaŋi yāk.

Tom Bātaki-tāgān buk u täga pirärewek

^{6 k} Ude yāŋirān kaŋkut; Tom Bātaki kubā, kumāŋ-kumāŋ urani bumik unitā imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 ukāt āma ekāni 24, maŋirani bāgup sākgāmān it āyāŋutkuŋo u bāmopi-ken kāroŋ wādāŋirān kaŋkut. Joŋani 7, dapuri udegān 7. Joŋani ba dapuri 7 uwā Anutu tāŋo munapik 7 komeni komeni yāniŋ kireŋpewān kwani it yāpmān kukaŋ u. ^{7 l} Ude kawakaŋ Tom Bātakitā pāŋku āma maŋirani bāgup sākgāmān it täyak unitāno keru bure kāda buk u irirān yāpuk. ^{8 m} Buk nämo pipiyāwani u yāpmāŋkaŋ irirān imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 ukāt āma ekāni 24 unitā Tom Bātaki gāmori-ken gwājiŋ āpmon iimiŋkuŋ. U kubākubätä wagām-kāt gāpe golpān täŋpanipān iŋitkuŋ. Täŋpākaŋ gāpe u gānaŋ naniktā gupe kābāŋi gāripi nitek abuk. Gupe uwā Anutu tāŋo kudupi āmawebe unitāno yāŋapik man.

^{9 n} Täŋpākaŋ āma ekāni 24 ukāt imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 unitā kap kodaki kubā ŋode teŋkuŋ;

Gutkuŋo unita buk unitāno nāmāk ketārekta wāpka biŋam ikek itan. Gākŋo nāgātkatā komeni komeni, ābori ābori uken nanik āma gupi iŋam dapun inigān inigān, ba man kotāk mebāri mebāri yāwani suwaŋpān yepmaŋpi Anututa biŋam täŋkuŋ. ^{10 o} Āmawebe uwā irit kehāromi tāŋo ābot ude itkaŋ Anutunin tāŋo bāmop āmaniye ude kuŋatneŋta yepmaŋkun.

ⁱ 5:1 Rev 4:2,10; Ais 29:11; Ese 2:9-10   ^j 5:5 Stt 49:9; Ais 11:1,10; Rev 22:16

^k 5:6 Sek 4:10; Jon 1:36; Rev 1:4, 5:12; Rev 13:8   ^l 5:7 Rev 4:2,10   ^m 5:8 Rev 8:3-4, 14:2; Rev 15:2; Sam 141:2   ⁿ 5:9 Sam 33:3, 40:3; Sam 96:1, 98:1; Sam 144:9; Rev 14:3
^o 5:10 Kis 19:6; Ais 61:6; Rev 1:6, 20:6; Rev 22:5

Ude yepmaŋkuno unita kome terak intäjukun itkaŋ kaŋiwat epän api täneŋ yäk.

^{11p} Tänpäkaŋ äneŋi kaŋpäŋ nadäŋkuro uwä ŋode; Äma ärowani täŋo maŋirani bägup säkgämän ba imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 ukät äma ekäni 24 u irirä aŋero mäyap-inik, 1,000 ini äbot-äbot ba 10,000 ini äbot-äbot unitä äbä it gwäjiŋpäŋ mämä pähap täŋirä nadäŋkut. ^{12q} Täŋkaŋ gera terak man ŋode yänkuŋ;

Tom Bätaki kumäŋ-kumäŋ urani u siwoŋi-inik unita kehäromi, täŋbumbum ba nadäwä tärek ba wäpi biŋam, epmäget kudän, iniŋoret-oret, ba bänep täga man iwet-iwet u kumän-tagän inita biŋam täyak!

^{13r} Tänpäkaŋ imaka kuŋat-kuŋat ikek kunum gänaŋ, kome terak, kumbani mäjotä irani-ken ba gwägu pähap gänaŋ itkuŋo u kuduŋtagäntä ŋode yänirä nadäŋkut;

Äma maŋirani bägup säkgämän uterak it täyak ukät Tom Bätaki bok, iniŋoret-oret, wäpi biŋam, epmäget kudän ba kehäromi pat yämitak udegän pen pat yämik täyon!

¹⁴Ude yänirä eruk, imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 unitä ŋode yänkuŋ; U bureni-inik! Tänpäkaŋ äma ekäni 24 unitä gwäjiŋ äpmoŋ yämiŋpäŋ äma bägup säkgämän terak it täyak ukät Tom Bätaki u yäniŋ oretkuŋ.

Hos 4 unitäŋo manbiŋam

6 ^{1s} Tänpäkaŋ äneŋi ijiwa kwäpäŋ kaŋkut; Tom Bätaki unitä buk nämäk 7päŋ kehäromi yäpmäŋ gatäwani u iŋitkaŋ nämäk kubä ketäreŋkuk. Ketäreŋirän imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 ukät nanik kubätä iromäŋ kotäk terak gera ŋode yänkuŋ; Abi! yäk. ^{2t} Ude yäwänkaŋ hos paki kubätä uterakgän äbäŋirän kaŋkut. Hos paki uterak äma kubä itkuko uwä äpa kuek ikek. Tänpäŋ äma ärowani täŋo gwäpä imäkaŋ komi äma täŋo kehäromi yäpmäŋ äpani ude tänpäŋ komi äma mäyap komeni komeni däpmäŋ paotta äneŋi kuŋkuk.

³Tänpäkaŋ Tom Bätakitä nämäk buk uterak yäpmäŋ gatäwani namba 2 u ketäreŋirän imaka kuŋat-kuŋat ikek namba 2tä yänkuŋ; Abi! yäk. ⁴Yänirän hos gämäni kubätä äbä ahänkuk. Hos gämäni uterak äma itkuko u kome terak bätaki säkgämän irit wärämurirän ämatä kowata kowata ämiŋ kumäkta kehäromi imani. Ba kadä taŋi kubä keriken pewani iŋirirän kaŋkut.

⁵Tänpäkaŋ Tom Bätakitä äneŋi nämäk namba 3 u ketäreŋirän imaka kuŋat-kuŋat ikek namba 3tä yänkuŋ; Abi! yäk. Ude yäwänä uterakgän dapun tänpäŋ kaŋkut; Hos kubiri kubätä äbä ahänkuk. Äma hos kubiri

^p 5:11 Dan 7:10; Hib 12:22 ^q 5:12 1Sto 29:11; Rev 5:6 ^r 5:13 Rev 4:2,10 ^s 6:1 Rev 4:6, 5:1 ^t 6:2 Sek 1:8, 6:1-6

uterak itkuko uwä ketem täŋo bäräpi wohurani kubä injtkuk. ⁶Injirirän imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 u bämopi-ken äma täŋo man kotäk bumik kubätä ahänpän äma hos terak itkuko u ŋode iwerirän nadänjuk; Gäk pänku kome terak epän täŋiri ketem täpuri kubä suwakta gwäki ärowani-inik api peneŋ yäk. Saguom kubäkubä gwäki taŋi, 5 kina ude yäk. Täŋkaŋ olip gakuŋi ba wain ume nämo täŋpewi waneŋ yäk.

⁷Täŋpakaŋ Tom Bätakitä äneŋi nämäk namba 4 u ketäreŋirän imaka kuŋat-kuŋat ikek namba 4tä yänjuk; Abi! yäk. ⁸u Yäwänä dapun täŋpän hos pujiŋi jänwam bumik kubätä äbä irirän kaŋkut. Äma hos uterak itkuko u wäpi Kumän-kumän. Äbänjirän kubä wäpi Geŋi Wakitä tuängän iwatkuk. Täŋpakaŋ kome terak ämawebe yäpmän daniwä äbot pähap 3 ude jop irirä äbot namba 4 uken kumän-kumän pewän ahäta kehäromi yämani. U ämawebe äbot u kumän-kumän däpmäta ämik, nakta jop irit ba käyäm pewän ahänkuŋ. Ba ämawebe u däpmäta tom komi komi yäniŋ kireŋkumän.

⁹Täŋpakaŋ Tom Bätakitä äneŋi nämäk namba 5 u ketäreŋirän kaŋkut. Ämawebe Anutu täŋo manta nadäkinik täŋpän manbiŋam yänhäŋjirä däpani ätu unitäŋo mäjoni, alta gämori-ken irirä yabänkut. ¹⁰v Ämawebe uwä gera terak Anutu ŋode iwet yabänkuŋ; O Ekäni intäjukun-inik, yänkehäromtak mäheŋi kudupi, kome ämatä nidäpmän-pewä kumbumänjo u kowata bäräneŋ api däpmän tärewen ba nämo? ¹¹w Ude yänjirä tek paki ini-ini yämiŋ moreŋpän ŋode yäwetkuk; Kämi. Kristo täŋo watä epän täŋpani notjiye ätu, in tadäpuŋo udegän ätu däpmäta yäwani u däpmäkgän täŋjirä kowata api däpmän tärewet yäk.

¹²x Täŋpakaŋ Tom Bätakitä äneŋi nämäk namba 6 u ketäreŋirän kenän pähap kwanjuk. Kwainjirän edap bipmän utpän käbot jiburani ude äworeŋkuk. Ba komepaktä nägät äworeŋkuk. ¹³y Ba guktä kunum terak nanik täreŋpän kome terak maŋkuŋ, wama mujip mäniŋ taŋi piänpewän täreŋ mak täkaŋ ude. ¹⁴z Ba kunumtä udegän, tek gwäjik takamän ude ini gwäjiŋpän paotpeŋ kuŋkuk. Täŋjirän pomkät, kome gwägu bämopi-ken irani u kuduptagän ini iranitä akumaŋ paotpeŋ kuŋkuŋ.

¹⁵a Ude ahänjirän komeni komeni uken nanik äma ärowani ba epän watä äma jopi, ba komi äma täŋo intäjukun äma, ba tuŋum äma kehäromi nikek, ba ärowani äpani kuduptagän pänku mobä gänaŋ ba mobä käwut-ken käbop itkaŋ ŋode yänkuŋ; ¹⁶b Pom ba mobä intä äpänpän nidäpmän-pewä paoritna äma maŋirani bägup säkgämän terak it täyak u dapuri-ken ahänetawä! Ba Tom Bätaki täŋo kokwawak kaŋ-

^u 6:8 Jer 15:1-3; Ese 5:12,17; Ese 14:21; Ese 33:27   ^v 6:10 Rev 16:7; Lo 32:43; Sam 79:10

^w 6:11 Rev 3:18, 7:9,13; Rev 19:14   ^x 6:12 Mat 24:29; Apos 2:20; Rev 8:12   ^y 6:13 Ais 34:4

^z 6:14 Ais 34:4; Rev 16:20   ^a 6:15 Ais 2:10,19,21   ^b 6:16 Luk 23:30; Rev 4:2,10

ahänetawä yän yänkuŋ. ^{17c} Eruk yarä unitäŋo kokwawak kadäni pähap ahatak unita äma netä unitä täga api irek?

Äma damani-ken wären täŋpani

7 ^{1d} Imaka u käwa täreŋirän eruk aŋero 4 ude yabänkut. Unitä kome gägäni 4 uken kuŋatkaŋ kome täŋo mänit 4 ude yepmäŋitpäŋ yäniŋ bitnäŋkuŋ. Kome terak, gwägu terak ba päya terak mänit äneŋi nämo piäwekta ude täŋkuŋ. ²Täŋirä edap abani käda aŋero kubä äbänjirän kaŋkut. U Anutu irit kehäromi mäheŋi täŋo wären yäpmäŋ kuŋatkuk. Yäpmäŋ kuŋatkaŋ aŋero 4 u kome terak ba gwägu terak täŋpawak täkta kehäromi yämani uwä gera terak ŋode yäwetkuk; ^{3e} In kome, gwägu ba päya bäräŋeŋ nämo täŋpä waneŋ. Intäjukunä nintä Anutu täŋo watä epän ämawebeŋiye damani terak Anutunin täŋo wären tänayäŋ yäk. ^{4f} Ude yänkaŋ Isrel ämawebe u bämopi-ken nanik ämawebe Anutu täŋo wären ikek u kudup 144,000 yän yänjirän nadänkut. ⁵Täŋpakaŋ Isrel ämawebe kuduptagän äbot 12. Äbot kubäkubä u gänaŋ nanik ämawebe 12,000-12,000 ude Anutu täŋo wären nitek ŋode yäpmäŋ daniŋ yepmaŋkuŋ;

Juda täŋo äbotken nanik äma 12,000.

Ruben täŋo äbotken nanik äma 12,000

Gat täŋo 12,000

⁶ Ase täŋo 12,000

Naptali täŋo 12,000

Manase täŋo 12,000

⁷ Simeon täŋo 12,000

Livai täŋo 12,000

Isasa täŋo 12,000

⁸ Sebulun täŋo 12,000

Josep täŋo 12,000

Benjamin täŋo 12,000

Äma mäyap Anutu iŋamiken itkaŋ iniŋ oretkuŋ

^{9g} Täŋpakaŋ imaka u kaŋpäŋ nadäwa täreŋirän äneŋi kubä ŋode kagän täŋkut; Äbot pähap-inik, äma kubätä täga daninaŋi nämo, ämawebe äbori äbori, komeŋi komeŋi, gupi iŋam dapun inigän inigän, ba man kotäk mebäri mebäri yäwani, äbot pähap u äma maŋirani bäguŋ säkgämän uterak itkuko ukät Tom Bätaki u dubini-ken käroŋ wädänjirä yabänkut. Äbot pähap u tek paki nitekgän, keritä imuk pähäŋ iŋitkaŋ

^c 6:17 Jol 2:11; Neh 1:6; Mal 3:2 ^d 7:1 Jer 49:36; Dan 7:2 ^e 7:3 Ese 9:4,6; Rev 9:4

^f 7:4 Rev 14:1,3 ^g 7:9 Rev 3:18

man gera terak ñode yänkuñ; ¹⁰^h Anutunin, mañirani bägup säkgämän terak it täyak ukät Tom Bätaki, yäpätagak täño mähemi-inik itkamän. ¹¹ Täñpakañ mañirani bägup säkgämän dubini-ken äma ekäni 24 ukät imaka kuñat-kuñat ikek 4 u irirä añero kuduhtagän itgwäjiñkuñ. Itgwäjiñpäñ bägup säkgämän u dubini-ken kome terak injami yäpä-äpmonpöpäñ patkuñ. Ude patkañ Anutu iniñ oretpäñ ñode yänkuñ; ¹²ⁱ Bureni!

Iniñ oretoret, epmäget kudän, nadäwä tärek, bänep täga man iwet-iwet, wäpi biñam ärowani pähap, ba kehäromi u Anutunintä mähemi täñpäñ tärek-täreki nämo it yäpmäj äroton! U bureni-inik!

¹³^j Näk ude käwa täreñirän äneñi äma ekäni 24 ukät nanik kubätä näwetkuk; Ämawebe tek paki nitek u netä? De naniktä äbuñ? ¹⁴^k Ude näwet yabäñirän kowata ñode iwetkut; Äma ärowanina, uwä gäkä nadätan. Ude iwerawä näwetkuk; Ätu ñowä iwan kerit terak butewaki ba komi pähap gänañ naniktä äbuñ yäk. Unitäño teki uwä Tom Bätaki täño nägäripäñ ärutpak tañkuñ yäk.

¹⁵^l Ude täñkuño unita Anutu täño mañirani bägup säkgämän u dubini-ken itkañ bipani kepma unitä yotken watä epän täñ imik täkañ. Täñirä äma mañirani bägup säkgämän terak it täyak unitä yabäñ yäwatpäñ watäni it yämik täyak. ¹⁶^m Täñpakañ nakta ba umeta äneñi kubä nämo api yeneñ.

Ba edaptä komi nämo api yewek. Ba komi kädäp ikektä nämo api yewek. ¹⁷ⁿ Imata, Tom Bätaki mañirani bägup säkgämän bämopiken it täyak unitä watäni säkgämän api it yämeko unita.

Itkañ irit kehäromi täño ume dapuri-ken api yämagut yäpmäj kuk täñpek. Täñkañ Anutunitä ini dapuri-ken konämi pito uwä api ärut yämek.

Nämäk namba 7 u ketäreñkuk

8 ¹^o Täñpakañ Tom Bätakitä nämäk buk terak yäpmäj gatäwani namba 7 u ketäreñirän kunum gänañ mämäni nämo irirän kadäni käreñi bumik täñkuk. ² Kum itkuño u täreñirän yabäñkut; Añero 7 Anutu dubini-ken käreñi wädäñ it täkañ unita ätutä womat 7 ude yämiñkuñ.

³^p Täñpakañ añero kubätä alta dubini-ken äbä itkuk. U gäpe golpäñ täñpani injit irirän kubätä äbä päya umumi kábäñi täga nitek gäpe u gänañ bumta piñkuk. Piñkuko uwä kudupi ämawebe täño yäñapik mankät awähutkañ Anututa ärawa ude ijikta. Ude piwänkañ añero uwä

^h 7:10 Rev 4:2,10   ⁱ 7:12 Rev 5:12, 11:17   ^j 7:13 Rev 3:18   ^k 7:14 Mat 24:21

^l 7:15 Rev 4:2,10   ^m 7:16 Ais 49:10   ⁿ 7:17 Sam 23:2; Ais 25:8; Jon 10:11; Rev 5:6, 21:4

^o 8:1 Hab 2:20   ^p 8:3 Rev 5:8; Kis 30:1-3; Rev 9:13

gäpe u alta golpäj täŋpani, maŋirani bägup säkgämän iŋam dädän itak uterak peŋkaŋ pewän ijinŋuŋ. ^{4 q} Pewän ijinjirä gupe kábäŋi nikek ukät kudupi ämawebe täŋo yäŋapik mantä aŋero unitäŋo keriken naniktä Anutu-ken äroŋkuk. ^{5 r} Äroŋjirän aŋero uwä kädäp gäyek alta terak nanik yäpmaŋkaŋ gäpe u gänaŋ pewän tokŋewäpän kome terak umu äreŋ täŋpän maŋkuŋ. Äreŋ täŋpän maŋirä yäpä kwinitpäŋ, iromäŋ mämä taŋi yäŋjirän kenäŋ pähap bumta kwaiŋkuk.

Kome terak imaka imaka ahäŋkuŋ

⁶ Eruk, u punin terak aŋero 7 unitä womat iŋit itkuŋo u piäkta kadäni keräp taŋkuk. ^{7 s} Täŋkaŋ aŋero namba 1 unitä womat piäŋjirän iwän mim ikek, ba kädäp mebet nägät-kät awähurani unitä kome terak maŋkuŋ. Maŋkaŋ kome ätuken kädäp pähap ijin patkuk. Täŋkaŋ kome ätukenä päya ijin paotkuŋ. Täŋkaŋ kome terak mup kuduŋtagän, udegän ijin paotkuŋ.

^{8 t} Ijin paorirä aŋero namba 2tä womat piäŋkuk. Piäŋjirän imaka kubä pom taŋi bumik, kädäp mebet ikek unitä gwägu pähap gänaŋ maŋpä äpmoŋkuk. ⁹ Äpmoŋjirän gwägu pähap u moräki nägät äworeŋkuk. Nägät äworeŋjirän gwägu tom mäyap kumbuŋ. Täŋjirä gäpe, gwägu uterak kuŋarani imaka, mäyap imät täŋpä kuŋkuŋ.

¹⁰ Täŋpakaŋ äneŋi aŋero 3tä womat piäkgän täŋkuk. Womat piäŋjirän guk pähap kubä kunum gänaŋ naniktä täreŋkaŋ topäntä-yän ijin-yäŋeŋkaŋ kome ätuken ume gänaŋ ba ume dapuri-ken maŋkuk. ^{11 u} Guk u wäpi Jarip. U ume gänaŋ maŋjirän ume uwä jägämi pähap, ämatä nänäŋi nämo täŋkuk. Nänäŋi nämo täŋkuko u naŋjirä jägämi täŋpäpän äma mäyaptä kumäj täŋpä kuŋkuŋ.

^{12 v} Täŋpakaŋ aŋero namba 4tä womat piäkgän täŋkuk. Womat piäŋjirän edap moräki, komepak moräki ba guk ätu kehäromini yäyomägat-pewä peŋyäneki moräki paotkuŋ. Peŋyäneki moräki paorirä kome kukŋi kända bipmäŋ utkuk. Ba bipani udegän, kome ätuken guk ba komepak kumkum ijinŋuŋ. ^{13 w} Ude kaŋkaŋ uterakgän siäŋ pähap kubä kaŋkut. Uwä punin-inik unuken piäŋ kuŋkaŋ gera ŋode yänŋkuk; Wära! wära! Aŋero yaräkubä womat nämo piäwanitä womat piäŋjirä kome ämatä jide api täneŋ?

Käpukbam awaŋ käroŋi-ken naniktä abuŋ

9 ^{1 x} Eruk aŋero namba 5tä womat piäkgän täŋkuk. Womat piäŋjirän dapun täŋpän guk kubä kunum gänaŋ naniktä täreŋpeŋ kome

^q 8:4 Rev 5:8   ^r 8:5 Wkp 16:12; Kis 19:16-19; Rev 4:5, 11:19; Rev 16:18   ^s 8:7 Kis 9:23-26; Ese 38:22; Jol 2:30   ^t 8:8 Kis 7:20-21   ^u 8:11 Jer 9:15   ^v 8:12 Rev 6:12-13

^w 8:13 Rev 9:12, 11:14   ^x 9:1 Rev 20:1

terak maŋ päranipäŋ kaŋkut. Guk unita awaŋ käroni boham, unitäŋo yäma dätta ki imani. ²^y Unitä awaŋ käroni boham unitäŋo yäma däärän gupe pähap abuk. Gupe u epänken kogä pähap ijinirä ärok täkaŋ ude. Gupe unitä äro edapkät kunum itpipinpewän gwägätükuk. ³^z Täŋjirän gupe gänaŋ nanik käpukbamtä abämaŋ kome terak äpmonkuŋ. Täŋkaŋ kehäromi yämani uwä bam bumik, meni komigämän. ⁴^a Täŋpakaŋ kome terak tepäraŋ, päya pähäm ba moyeŋ, nak yeŋ udeyani täŋpä wanentawä yäŋ yäwerani. Täŋkaŋ ämawebe damani-ken Anutu täŋo wäreni nämo, u iwan täŋ yämikta yäntäreŋ yämani. ⁵ Täŋkaŋ kumäŋ-kumäŋ däpneŋta nämo. Jop, komi pähap yämikta kehäromi yämani. Komi pähap uwä bamtä äma yek täkaŋ ude komepak 5ta nadäneŋta yäwani. ⁶^b Eruk kadäni uken ämatä komi pähap nadäŋpäŋ kumäkta gäripi-inik nadäneŋo upäŋkaŋ kumäk-kumäk kädetta wäyäkŋewä wawäkaŋ komi pen nadäneŋ.

⁷^c Täŋpakaŋ käpukbam uwä hos ämik täkta tuängän tuängän itkaŋ tawaŋ kuk täkaŋ ude irirä yabäŋkut. Gwäki terak äma ärowani täŋo gwäpä golpäŋ täŋpani bumik. Täŋpakaŋ iŋami dapun äma täŋo bumik. ⁸^d Täŋkaŋ gwäki pujiŋ käroni, Juda webe täŋo gwäki pujiŋ udeyani bumik. Täŋkaŋ meni uwä, laion meni udeyani. ⁹^e Täŋ, kupäŋteki uwä kapapäŋ täŋpani bumik. Ba piri mämäni u hos mäyaptä ämikta bäräŋeŋkaŋ täk täkaŋ ude bumik. ¹⁰ Täŋkaŋ uyaŋi uwä tuk uyaŋi bumik. Ba meni komi uwä uyaŋi-ken itak. Meni unitä ämata komi pähap yämiŋtäŋ kuŋirä komepak 5 ude tärekta kehäromi yämani. ¹¹ Täŋpakaŋ käpukbam komi unitäŋo äma ärowani kubä itak. U awaŋ käroni boham unitäŋo aŋero wäpi Täŋpawak. Täŋpawak u Juda täŋo man terak wäpi Abadon, ba Grik man terak Apolion.

¹²^f Eruk imaka umuri kubä täretak uba. Imaka umuri yarä ahäkta yäwani unitä itkamän.

Komi äma äbot pähap ahäŋkuŋ

¹³⁻¹⁴^{g h} Eruk, aŋero namba 6tä womat piäŋkuk. Piäŋjirän alta golpäŋ täŋpani Anutu iŋamiken it täyak, unitäŋo joŋani 4 u bämopi-ken nanik man kotäk kubä ahäŋjirän nadäŋkut. Man ahäŋkuko uwä aŋero namba 6 womat iŋitkuko u man ŋode iwetkuk; Yufretis umeken aŋero 4 topmäk terak itkaŋ u pit yämi yäk. ¹⁵ⁱ Aŋero 4 u ämawebe kome kukŋi kända irani däpmaŋ paotneŋta kadäni yäŋ yämanita itsämäŋ itkaŋ yäk. Ude yäŋjirän aŋero 4 kadäni yäŋ yämani uwä siwoŋi ahäŋjirän aŋero nabä 6 unitä päŋku pit yämiŋkuk. ¹⁶ Täŋkaŋ komi ämaniye hos terak maŋjirani 200 milion ude itkaŋ yäŋ yäŋjirän nadäŋkut.

^y 9:2 Stt 19:28; Kis 19:18; Jol 2:2,10 ^z 9:3 Kis 10:12,15 ^a 9:4 Rev 7:3 ^b 9:6 Jop 3:21; Jer 8:3; Rev 6:16 ^c 9:7 Jol 2:4 ^d 9:8 Jol 1:6 ^e 9:9 Jol 2:5 ^f 9:12 Rev 8:13 ^g 9:13 Rev 8:3 ^h 9:14 Rev 16:12 ⁱ 9:15 Rev 8:7-12

¹⁷Tänpäkaŋ dāpmonken hoskät, mähemiyē bok yabāŋkuro u ŋode yabāŋkut; Hos mähemiyē tāŋo kupāŋtek ätu gāmāni-inik, ätu gwagāri, ätu jāŋwam bumik. Täŋ, hos gwākiwā laion gwāki bumik. U meni gānaŋ nanik kädāp mebet, gupe ba mobā kädāp mebet ikek unitā abuŋ. ¹⁸Imaka waki umuri yarākubätä äma ätu dāpmāŋ paotkuŋ. Hos meni gānaŋ nanik kädāp mebet, gupe ba mobā kädāp mebet ikek komigāmān unitāgān kumāŋ-kumāŋ dāpuŋ. ¹⁹Tänpäkaŋ hos unitāŋo kehāromini uwā meni ba uyaŋi-ken nīkek itkaŋ. Täŋkaŋ hos uyaŋi uwā gāmok bumik, gwāki nīkek. Unitā komi yāmik tākaŋ.

²⁰^j Tänpäkaŋ äma ätu imaka waki umuri uterak kumāŋirā ätu oraŋ yāmiŋkuŋo upāŋkaŋ ini bānepi nāmo sukureŋkuŋ. Ba irit kuŋat-kuŋarita nadāŋirā waki kubā nāmo tāŋkuk. Nāmoinik! Ätu uwā mājo wārata nadākinik pen tāŋkuŋ. Ba yāwik gol ba siriwapāŋ tāŋpani ba ain, mobā ba päya kujatpāŋ tāŋpani, yabāŋpāŋ-nadāk nāmo tāŋpani ba jukunitā nāmo nadāwani ba ini kuroŋ nāmo kuŋarani u māde nāmo ut yāmiŋkuŋ. ²¹Ude tāŋkaŋ äma kumāŋ-kumāŋ dāpmāk-dāpmāk, äma yārat-yārat, kubokāret, ba kubota u nāmo peŋkuŋ. Nāmoinik!

Aŋerotā buk täpuri Jonta imān naŋkuk

10 ¹Eruk ude kāwa tāreŋirān āneŋi kubā ŋode kākān tāŋkut; Aŋero kehāromi nīkek kubā kunum gānaŋ naniktā āpāŋirān kaŋkut. U tektawā gubampāŋ uwāk tāŋkaŋ gwāki terak gāmok wāra gubam terak it täyak udewanitā yewa tāŋkuk. Täŋkaŋ iŋami dapun edap dapuri ude, ba kuroŋi uwā kädāp mebet bumik ude tāŋkuŋ. ²Tänpäkaŋ kerī-ken buk täpuri kubā pipiyāŋpāŋ iŋitkuk. Täŋkaŋ abā kuroŋi bure kädātā gwāgu pähap terak yeŋkuk. Täŋ, kuroŋi kāpmāk kädawā kome terak yeŋirān kaŋkut. ³Ude tāŋkaŋ laiontā gāwo yāk tākaŋ ude gera pähap yāŋkuk. Ude yāŋirān iromāŋ 7tä iniŋ yāŋkuŋ. ⁴^k Iromāŋ 7tä iniŋ yāŋirā uterakgān nāk kudān tāwayāŋ tāŋkut. Ude tāŋira kunum gānaŋ man kotāk kubā ŋode yāŋirān nadāŋkut; Kudān tāweno! Man iromāŋ 7 unitā yāŋo u nadāk-nadākka-ken kābop iŋit yāk.

⁵^l Ude nadāŋpāŋ kaŋkut; Aŋero gwāgu pähap ba kome terak yeŋirān kaŋkuro u kerī bure kāda kunum iwoŋäreŋkuk. ⁶^m Ude tāŋpāŋ Anutu, irit tārek-tāreki nāmo, ba kunum kome, gwāgu pähap ba imaka kudup uterak itkaŋ u yāwān ahāwani, u wāpi terak ŋode yāŋkehārom taŋkuk; Kadāni kāroŋi nāmo itnayāŋ. Kadāni ahātak! ⁷ⁿ Unita aŋero namba 7tä womat piāŋirān Anututā kāmi tākta nadāk kābop peŋkuko u apiŋo tāŋ-tārewayāŋ. Watā āmaniye profet bian yāwetkuko udegān ahāŋirān tārewayāŋ yāk.

^j 9:20 Rev 16:9,11; Ais 2:8,20, 1Ko 10:19-20; Sam 115:4-7; Sam 135:15-17; Dan 5:23

^k 10:4 Dan 8:26; Dan 12:4,9 ^l 10:5 Lo 32:40; Dan 12:7 ^m 10:6 Neh 9:6; Sam 146:6

ⁿ 10:7 Dan 9:6,10; Amo 3:7

⁸ Aņero nabä 7tä ude yänjirän kunum gänäņ nanik man kotäk nadänjkuro u äneņi yäkgän täņjirän nadänjkut. U ŋode näwetkuk; Gäk päņku buk täpuri aņero gwägu pähap ba kome terak yeyak u keriken pipiyänpän iņitak u yäpmän! ⁹ Ude yäwänä näkä päņku aņero, buk u täga namayän? yän iwetkut. Iwerawä ŋode näwetkuk; Buk täpuri ŋo yäpmänkaņ naņ yäk. Naņkaņ mekaken gäripi säkgämän nadäwayän, kuron doki bumik. Upänkaņ kokka gänäņ äpmoņjirän wakiinik nadäwayän yäk. ¹⁰ Ude näwerirän buk täpuri u keriken nanik yäpmänpän naņkut. Naņkaņ mena-ken gäripi nitek, kuron dok bumik nadänjkut. Upänkaņ käma äpmoņpäkaņ kokna-ken wakiinik kubä nadänjkut. ¹¹ Näņpakaņ näwetkuk; Eruk, äma äbot komeni komeni ba man kotäk mebäri mebäri yäwani ba intäjukun ämaniye, imaka kämi ahän yämikta yäwani u äneņi kaņ yänahänpän yäwet yäk.

Äma yarätä Anutu täņo meni jinom yänahänkumän

11 ¹ Eruk, aņero unitä jikon, ähottaba udewani, imaka imaka täņo käroņini peņpän käwani nitek kubä namiņkaņ ŋode näwetkuk; Gäk jikon ŋo yäpmän päņku Anutu täņo kudupi yot u, ba unitäņo alta terak peņpän käroņini kaņpän nadä yäk. Täņkaņ ämawebe yot u gänäņ iniņoret epän täņ itkaņ u kaņ dani yäk. ² Täņ, kudupi yot yäma-ken yewa täņ-äyänjurani unitäņo käroņini nämo peņpän käwen. Bägup uwä guņ ämawebe äbotta yäniņ kirewani yäk. Guņ ämawebe uwä kudupi yotpärare bämopi-ken yeņ gatäntän kuņarirä komepak 42 ude api tärewek yäk. ³ Täņkaņ näkņo man yänahäwani äma yarä unita kehäromi yämiņira näkņo man yänahän yäpmän kuņjirän kadäni udegän, kepma 1,260 ude api tärewek. Täņkaņ äma yarä uwä butewakini kwawak pewän ahäkta tek upuri nitekpän api täņpeņ kuņatdeņ. ⁴ Äma yarä uwä olip päya yarä u, ba peņyänjek yarä, kome pähap täņo Ekäni iņamiken it täkamän u. ⁵ Eruk, äma kubätä äma yarä u komi yämeko uwä kädäp mebet äma yarä unitäņo meni-ken naniktä abämaņ päņku äma iwan täņ yämeko u kumän-kumän ijiwek. Äma udewani kädet uterak kumäkta biņam yäk. ⁶ Täņpäkaņ man yänahäwani äma yarä uwä kadäni man yänahädäyän täkamän-ken u bämopi-ken iwän iniņ bitnäkta kehäromi yämani. Ba ume dapuri täņpewän nägät äworekta kehäromi yämani. Ba imaka waki umuri-inik mebäri mebäri kome terak iniken gärip terak täga pewän ahäneņ.

° 10:9 Ese 2:8, 3:1-3   P 11:1 Ese 40:3; Sek 2:1-2   ° 11:2 Luk 21:24; Rev 12:6, 13:5

† 11:4 Sek 4:3,11-14   * 11:5 2Sml 22:9, 2Kn 1:10; Sam 97:3; Jer 5:14   † 11:6 1Kn 17:1;

Kis 7:17-20, 1Sml 4:8

7^uTänpäkaŋ äma yarä uwä man yänjahäk epän täŋtän kuŋattäkon täreŋirän, tom pähap kubä, awaŋ käroni boham u gänaŋ nanik abäŋkaŋ yarä ukät ämiŋpäŋ kehäromini yäpmäŋ äpäŋpäŋ kumäŋ-kumäŋ api däpek yäk.

8^vKumäŋ-kumäŋ döpänkaŋ man yänjahäwani äma yarä unitäŋo komegup yotpärare pähap, Ekänini päya kwakäp terak kumbuk-ken u bämopi-ken api pätden yäk. Yotpärare u wäpi Sodom, ba wäpi Isip yän yäwani. Wäp uwä man wärani ude bumik. 9^wÄma yarä u yotpärare bämopi-ken parirän ämawebe äbori äbori, komeni komeni ba man kotäk mebäri mebäri yäwanitä äbä äma ätutä yarä u änekta yäniŋ bitnäŋpäŋ jop yabäŋ irirä kepma yaräkubä täŋkaŋ äneŋi kepma kubä moräki tärewek yäk. 10^xTäŋkaŋ komeni ämawebe unitä ŋode api yäneŋ; Äma yarä u ämawebe komeni komeni komi pähap nimiŋkumän. Unita wisikinik kumäŋkamän yän api yäneŋ. Ude yänkaŋ äŋnak-äŋnak täŋit kap teŋit ba iron kowata kowata api täneŋ yän näwetkuk.

11^yEruk, kepma yaräkubä täŋkaŋ äneŋi kepma kubä moräki irän täreŋirän ŋode kaŋkut; Anututä woŋ irit nitek piäŋpewän äma yarä uken äpmonirän kodak taŋpäŋ akuŋkumän. Kodak taŋpäŋ akuŋirän yabäŋkaŋ ämawebe bumta umuntaŋkuŋ. 12^zUmuntaŋ irirä äma yarä uwä kunum gänaŋ man kotäk gera terak ŋode yänirän nadäŋkumän; Ŋo abun! Yänirän iwaniye itkaŋ yabäŋ yäwat irirä gubamtä äma yarä u oraŋ yäpmäŋ kunum gänaŋ äroŋkuk.

13^{aa}Eruk, uterakgän koŋ pähap kwaŋpewän yotpärare unitäŋo moräki awähurirän ämawebe 7,000tä kumbuŋ. Tänpäkaŋ ämawebe nämo kumbuŋo uwä umun pähap nadäŋpäŋ Anutu kunum mäheŋi u iniŋ orerirä yabäŋkut. 14^{ab}Tänpäkaŋ imaka umuri kaŋkuro u umuri pähap namba 2. Täŋkaŋ äneŋi umuri pähap namba 3 unitä ahäwayäŋ keräp täyak.

Aŋero namba 7tä womat piäŋkuk

15^aAŋero namba 7 unitä womat piäŋirän ämawebe kunum gänaŋ itkaŋ u gera ŋode yänirä nadäŋkut;

Eruk, kome pähap ŋo kaŋiwatta Ekäninin-kät unitäŋo iwoyäwani

Kristo uken kehäromi ba wäpi biŋam apiŋo pat yämitak. Ekäninin

uwä kaŋiwat epäni tärek-tärek nämo api täŋ yäpmäŋ ärowek yäk.

16^bUde yänirän äma ekäni 24, maŋirani bägup terak Anutu iŋamiken it täkaŋ unitä Anutu iniŋoretta kuroŋi-ken iŋami yäpä äpmonpöpäŋ yänkuŋ; 17^cEkäni, kehäromi mäheŋi, itkunonitä api it yäpmäŋ ärowen.

^u 11:7 Dan 7:21; Rev 12:17; Rev 13:1,7, 17:8   ^v 11:8 Luk 13:34   ^w 11:11 Ese 37:5,10

^x 11:12 2Kn 2:11   ^y 11:13 Rev 8:5, 16:18   ^z 11:14 Rev 9:12   ^{aa} 11:15 Kis 15:18; Sam 10:16; Dan 2:44; Oba 21   ^{ab} 11:16 Rev 4:4,10   ^c 11:17 Rev 1:4,8, 15:3

Gäk kehäromika pähap terak kañiwat epänka yäput peyan unita bänep täga pähap gäwetkamäj. ^{18 d}Komen ämawebetä kokwawak wakiinik kubä nadäj yäpmäj äbujo upañkañ gäkña kokwawakka kwawak pewi ahäкта kadäni ahätak.

Ba äma kumbani yäpmäj danikta kadäni ahätak. Täñpakañ epän watä ämakaye profet u, ba kudupi ämawebe äpani ärowani, ganiñoret täkañ unita kowata säkgämän yämikta kadäni ahätak. Ba äma kome täñpawak täkañ u däpmäj paotta kadäni ahätak yäk.

^{19 e}Ude yäwä täreñirän Anutu täño kudupi yot kunum gänañ itak u yäma dārirän Anutu täño topmāk-topmāk kubägän unitäño gäpe kwawak irirän kañkut. Eruk uterakgän yäpä kwirinir, iromäj mämä ba äma kotäk ahänjit, koñ kwaiñit, iwän mim nitek mañirän kañkut.

Webe kubäkät gämok pähap kubä

12 ¹Eruk, ude kañkañ äneji kubä ñode kañkut. Kunum terak kudän inidewani kubä ahänjirän kañkut; Webe kubä, edap dapuritä tek ude uwäk täwani. Täñkañ gämori-ken komepaktä iränkañ gwäki-ken gwäpä ude guk 12 udetä iññ-yäññkuñ. ^{2 f}Täñkañ webe uwä nanak kok itkañ nanaktä komi injirän kähän yäj itkuk. ^{3 g}Kähän yäj irirän kunum terak kudän inidewani kubä äneji ahäkgän täñkuk. U gämok gämäni pähap, gwäki 7. Eruk, gwäki 7 uterak joñani 10 ude itkuñ. Ba gwäki kubäkubä terak gwäpä äma ärowani täño udewani 7tä itkuñ. ⁴Täñpakañ gämok unitä kunum terak guk kukñi käda nanik kudup uyañitä päripmäñ-pewän kome terak mañkuñ. Mañirä gämok u päbä webe unitä nanak u bäyawän nänpa yänkañ webe u inamiken kañ-gwäññ itkuk.

^{5 h}Täñpakañ nanak u ain pärip-pärip initkañ guñ ämawebe komeni komeni kehäromigän yabäj yäwarekta yäwani upäj bäyañkuk. Bäyawänä añerotä bäräññ pudät yäpmäj Anutu-ken ba Anutu täño mañirani bägup säkgämän uken kuñkuñ. ^{6 i}Yäpmäj kuñirä webe u metänpeñ kumañ kome jopi-ken, Anututä iwoyäj imiñkuk-ken kuñkuk. Uken Anututä watäni it yäpmäj kuñirän kepma 1,260 tärekta yäwani.

^{7 j}Eruk näk pen kañiwat irira kunum gänañ ämik pähap kubä ahänjkuk. Ämik täñkuño u añero täño intäjukun äma wäpi Maikel ukät äboriye ätukät gämok pähap ukät ämiñkuñ. ^{8-9 k}Ämiñpäñ Maikelkät äboriyetä gämok-kät äboriye täño kehäromini yäpmäj äpuñ. Kehäromini yäpmäj äpäñpäñ kunum gänañ wari itta nämo, yäwat kireñpewä kome terak ukädagän äpuñ. Täñ, gämok pähap uwä gämok bian-inik itkuko

^d 11:18 Sam 2:1, 46:6; Rom 2:5; Rev 10:7, 19:5; Sam 115:13   ^e 11:19 Hib 9:4; Rev 8:5, 15:5; Rev 16:21   ^f 12:2 Mai 4:10   ^g 12:3 Dan 7:7   ^h 12:5 Sam 2:9; Rev 19:15

ⁱ 12:6 Rev 11:2-3   ^j 12:7 Jud 9   ^k 12:9 Stt 3:1,14; Luk 10:18, 22:31; Rev 20:2

ukejo wäpi kubä äma waki, wäpi kubä Satan, komen ämawebe päke ño tänyäkñarani u.

¹⁰^l Ude kañkañ irira kunum gänañ gera tañi kubä ñode yänkuk;
Eruk apiño Anutu täño yäpätägak epän täkta yäwani ukejo ahätak.
Bureni, Anutu intäjukun-inik itak unitä kehäromini kwawak
pewän ahätak.

Ba unitäño iwoyäwani Kristo u apiño wäpi biñam kwawak pewän
ahätak.

Wisiknin! Äma waki kepma bipani Anutu ijamiken notniyeta
yänpän-yabän yäwat man yäwani ukejo kunum gänañ nanik
yeñtäreñ manpän äpnotak.

¹¹ Bureni-inik! Notniyetä äma waki täño kehäromi yäpmän äpuño
uwä, Tom Bätaki täño nägäri unitäño kehäromi terak, ba Anutu
täño man bureni, gwäk pimiñpän yänjahäñtäñ kuñkuño uterak
kehäromini yäpmän äpuñ.

Tänkañ Anututa nadänpän gupi iniñ kirekta nämo iyap tañkuñ.

¹²^m Unita kunum gäk, ba imaka gäkä terak itkañ u kuduhtagän
oretoret pähap nadäkot!

Upänkañ kome gwägu, ek butewaki pähap nadäkon! Imata, äma
waki, ekken äreñkuko itak. U kadäni keräpigän irayän täyat yän
nadänpän kokwawak pähap nadätak!

¹³ Tänpäkañ gämoktä kunum gänañ nanik näwat kireñpewä kome
terak äpätat yän nadänpän koki wawäpän webe, nanak ämani bäyañkuko
u urayän iwatkuk. ¹⁴ⁿ Ude täñirän webe nanak bäyañkuko unita siän
pähap täño piri imä peñkañ gämok waki u kañjuntañ piän kome jopi-
ken kuñkuk. Kome uken säkgämän irirän watäni it yäpmän kuñirä obañ
yaräkubä täñkañ äneñi obañ kubä moräki tärekta yäwani. ¹⁵ Tänpäkañ
gämok unitä webe u utta ume dapuri meni-ken ume tokät täkañ ude
abänkañ webe u urayän täñkuk. ¹⁶ Täñirän webe u täñkentäkta kometä
añeñpän ume pähap, gämok meni gänañ nanik äbuko u kudup kämän
äpmonkuñ. ¹⁷^o Kometä ude täñirän gämok u koki wawäpän webe unitäño
nanakiye ätuken ämik pewän ahäkta kuñkuk. Webe unitäño nanakiye
u Anutu täño man buramiwani ba Jesutä man bureni yänjahäk täñkuko
unita nadäkinik täñpani.

¹⁸ Ude täñkañ gämok pähap u gwägu pomi-ken itkuk.

Tom umuri pähap yarä ahänkumän

13 ¹^p Eruk u yabänkañ äneñi kubä ñode kagän täñkut. Tom pähap
kubä gwägu pähap gänañ ahänjirän kañkut. U gwäki 7, joñani

¹ 12:10 Jop 1:11; Sek 3:1   ^m 12:12 Ais 44:23; Ais 49:13   ⁿ 12:14 Dan 7:25, 12:7
^o 12:17 Rev 11:7, 14:12   ^p 13:1 Rev 12:3; Rev 17:3,7-12

10. Täñkañ joñani kubäkubä terak äma ärowani täño gwäpätä itkuñ. Täñkañ damani kubäkubä terak Anututa yänjårok man kudän täwani. ^{2 q} Täñpäkañ tom uwä tom komigämän kubä wäpi lepat udewani. Täñkañ kuroñi uwä tom tañi kubä wäpi bea unitäño kuroñi udewani. Täñ, meni uwä laion meni bumik. Unitä ahänjirän gämok pähap gwägu gägäni-ken itkuko unitä iniken kehäromi, wäpi biñam ba komeni, tom pähap unita imiñjuk.

^{3 r} Täñpäkañ tom pähap unitäño gwäki kubä utpewä kumbuko upänkañ paräm gwäki-ken tokñeñpäñ tägañkuko u bärämi pen itkuk. Täñkañ tom pähap u kañpäñä komen ämawebe kuduhtagän kikñutpäñ jäkjäk yamänpäñ iwarän täñkuñ. ⁴ Iwarän täñpäñ iniñ oretpäñ yänkuñ; Wära, tom inidewani kubä käkamän yäk. Netätä ukät täga ämiden? Ude yänkañ gämok pähap u imaka, udegän iniñ oretkuñ, tom pähapta kehäromini imiñkuko unita.

^{5 s} Eruk, tom pähap u iniken wäpi yäpmän äronpäñ Anutu yänjårok iwet yäpmän kukta, ba komen ämawebeniye yabän yäwatta komepak 42 ude iniñ kirewani. ⁶ U Anutu wäpi, Anutu täño komeni, ba Anutu täño kudupi ämawebeniye kunum gänañ itkañ u yänjårok pähap yäwet täñkukonik. ^{7 t} Täñkañ kudupi ämawebe ukät ämik täñpäñ kehäromi yäpmän äpäkta kehäromi imani. Täñpäkañ ugän nämo. Ämawebe äbori äbori, komeni komeni, man kotäk mebäri mebäri yäwani ba gupi mebäri mebäri u yabän yäwatta kehäromi yäpuk. ^{8 u} Täñpäkañ komen ämawebe kuduhtagän bumiktä wäpi api iniñ oretneñ. Ämawebe tom pähap u iniñ oretnayän täkañ uwä kunum kenta kome nämo pewän ahänjirän wäpi irit kehäromi täño wäpi tawañ terak nämo kudän täwani u. Täñkañ irit kehäromi täño wäpi tawañ u Tom Bätakitä ini kudän täwani.

⁹ Eruk, in jukuñin nikektä man ño ket nadäkot; ^{10 v} Äma kubä komi yot gänañ itta biñam yäwani täñpäñä, komi yot gänañ bureni api irek.

Ba äma kubä äma keru terak kumäkta biñam yäwani täñpäñä, äma keru terak bureni api kumbek.

Mebäri unita kudupi ämawebetä kehärom täñpäñ nadäkiniki nämo pewä putäreneñ.

¹¹ Eruk u kañpäñä tom pähap kubä äneñi kagän täñkut. U kome gänañ naniktä abuk. Joñani yarä, api äbani, sipsip nanaki täño udewani upänkañ man kotäki uwä äririnñ täño kotäk ude. ¹² Täñpäkañ tom u tom intäjukun ahänjirän kañkuro u inamiken itkuk. Täñkañ tom yarä unitäño kehäromini uwä mebäri kubägän. Kehäromini uterak peñ yäwet-pewän komen ämawebe kuduhtagän tom intäjukun ahäwani, paräm bäräm

^q 13:2 Dan 7:4-6   ^r 13:3 Rev 17:8   ^s 13:5 Dan 7:8,25; Dan 11:36; Rev 11:2

^t 13:7 Rev 11:7   ^u 13:8 Sam 69:28; Rev 3:5, 5:6; Rev 17:8; Rev 20:12,15, 21:27

^v 13:10 Jer 15:2, 43:11; Mat 26:52; Rev 14:12

nikek u iniñoret täñkuñonik. ^{13-14 w x} Täñkañ tom intäjukun ahänjkuko u dubini-ken itkañ kudän mebäri mebäri u täkta kehäromi imani udegän täk täñkukonik. Kudän kubäwä, ämawebe kañirä kädäp mebet kunum gänañ nanik täñpewän äpäk täñkukonik. Kudän udewani terak täñyäkñat-pewän ämawebetä tom pähap intäjukun ahänjirän uräkañ nämo kumbuko u iniñoret täñkuñonik. Täñpakañ kudän kudupi udewani täñkañ ämawebe ñode peñyäwet täñkukonik; In tom u orañ imikta yäwik kubä täñ imut yäk. ^{15 y} Ude yäwet-pewän täñirä tom mäden ahänjkuko u kehäromi ñode täkta imani nikek; Meni woñ piänpewän äpmonjirä yäwik u wareñ täñpäñ man ñode yänkkuk; Äma näk nämo naniñ oretnayän täño uwä kumäj-kumäj api däpet yäk.

¹⁶ Täñpakañ ugän nämo. Tom pähap mäden ahänjkuko u komi ämaniye yäwet-pewän ämawebe ärowani ba äpani, jäwäri ba tuñum ikek, watä epän täñpani ba wäpi biñam ikek u kudup yepmäñitpäñ keru bure kädä terak ba damani terak kudän kubä däpmäj gatänkuñ. ^{17 z} Ude täñirä äma kudän udewani nikek nämowä ketem tuñum kubä täga suwanañi nämo, ba äma kubätä äma uken tuñum täga suwanañi nämo. Täñpakañ kudän uwä tom pähap unitäño wäpi ba wäpi täño namba. ¹⁸ Täñpakañ äma nadäk-nadäk ikektä kudän ñonitäño mebäri täga nadäwän täreneñ. Namba damani-ken däpmäj gatäwani u äma kubä täño wäpi. Namba uwä 666.

Tom Bätaki-kät ämawebeniye täño man

14 ^{1 a} U kañpäñä äneñi dapun täñpäñ Tom Bätaki Saion pom terak irirän kañkut. Saion pom terak irirän ämawebe 144,000 Tom Bätaki-kät Nani täño wäpi kudän, damani terak kudän täwani unitä itgwäjiñ irirä yabänkut. ^{2 b} U yabänpäñ gera kubä kunum gänañ ume tokätkañ mämä yäk täkañ ude, ba iromänätä mämä kuñayäk täyak ude yänjirän nadänkut. Ba man kotäk u ämatä wagäm säkgämän utpäñ kap tek täkañ ude nadänkut. ^{3 c} Täñpakañ ämawebe 144,000 uwä Ekäni-kät imaka kuñat-kuñat ikek 4 ukät äma ekäni 24 u iñamiken itkañ kap kodaki kubä tenkuñ. Ämawebe 144,000 Anututä komen ämawebe u bämopi-ken nanik yämañkutkuko unitägän kap u tekta mebäri nadänkuñ, päke ukät nämo. ^{4 d} Uwä äma kubokäret nämo täñpani, kudupi siwoñigän kuñarani u, ba Tom Bätakitä deken kwänä ugän iwarani u. Ämawebe u Tom Bätakitä komen ämawebe bämopi-ken nanik suwañpäñ inita biñam yämagurani. Uwä äbot intäjukun Anutu ba Tom Bätakitä ini yäniñ oretta biñam iwoyän yepmañpani u. ^{5 e} U kuräki-inik, meni-ken jop manman kubä nämo ahäwani.

^w 13:13 Mat 24:24, 1Kn 18:24-39   ^x 13:14 Lo 13:1,4; Rev 19:20   ^y 13:15 Dan 3:4-6

^z 13:17 Rev 14:9,11; Rev 16:2, 19:20; Rev 20:4   ^a 14:1 Rev 3:12, 7:3,4   ^b 14:2 Ese 1:24,

43:2; Rev 1:15, 19:6   ^c 14:3 Sam 149:1; Ais 42:10; Rev 5:9, 7:4   ^d 14:4 Efe 5:27

^e 14:5 Sam 32:2; Sef 3:13

Ajero yarakubätä man yäñahänkuŋ

⁶Eruk äneŋi ajero kubä kunum terak piän kuñirän kañkut. Ajero u Manbiŋam Täga tärek-täreki nämo u yäpmän kuŋatkaŋ ämawebe äbori äbori, komeni komeni, mani kotäk mebäri mebäri yäwani ba gupi mebäri mebäri gera terak ñode yäñahänpän yäwetkuk; ^{7f}In Anututa umuntaŋpän wäpi biŋam yäpmän akuwut! Anututä ämawebe yäpmän danik-danik kadäni keräp täyak yäk. Unita Anutu kunum kenta kome, gwägu pähap ba ume dapuri yäwän ahänkuŋo u iniŋ orerut!

^{8g}Tänjirän äneŋi ajero kubätä noripaki u iwatpän ñode yänkuk; Wisikinik! Babilon yotpärare paot-inik täyak. Yotpärare u mähemi komeni komeni kubokäret wain ume komi nitek yepmän towintän kuŋatkuko ubayän yäk. ^{9-10^h}ⁱ Ude yänjirän äneŋi ajero kubätä noripak yarä yäwatpänjä gera terak ñode yänkuk; Äma kubätä tom pähap u ba yäwiki u yäniŋ oretpän wäpi kudän damani ba kerik-ken yäpayän täko uwä Anutu täño kokwawaki umuri pähap unitä, ume komigämäntä-yän iñtäyinjirän api nadäwek. Ähan nämo api nadäwek yäk. Nämoinik, Tom Bätaki-kät kudupi aŋeroniye iñamiken kädäp komigämän ba mobä kädäp ikektä-yän iñtäyinj yäpmän api ärowek yäk. ^{11j}Tänpän kädäptä äma udewani komi yewayän täyak unitäño gupeni paot-paori nämo api ärowek. Bureni-inik, äma tom pähap u ba yäwiki yäniŋ oretpän wäpi kudän damani ba kerik-ken yäpnayän täño uwä mäniit kubä yäpmäkkät nämo, komigän pen api nadän yäpmän äroneŋ yäk. ^{12^k}Eruk mebäri unita kudupi ämawebetä kehärom tanpän Anutu täño man buramiñpän nadäkiniki Jesuken pek täkaŋ uwä nämo pewä putäreneŋ.

^{13^l}Tänpäkaŋ äneŋi kunum gänaŋ gera kubä ñode yänjirän nadäkgän täñkut; Man ŋo kudän tä yäk. Yäput peñpän apiñonitä ämawebe Jesuta nadäkinik tänpän kumnayän täkaŋ uwä oretoret terak it täkaŋ. Ude yänjirän Munapiktä ñode yänkuk; Man u bureni yäyak yäk. Äma Jesuta nadäkinik tänpän kumnayän täkaŋ u komi epän kome terak itkaŋ täñkuŋo u peñpän säkgämän kwikinik api itneŋ yäk. Imata, täktäki säkgämän u nitek bok api kuneŋ yäk.

Kome terak ketem puget-puget kadäni

^{14^m}Tänpäkaŋ näk äneŋi dapun tänjira uterakgän gubam paki ahänkuk. Gubam uterak äma kubä Äma Bureni-inik unitäño iñam dapun bumik unitä mañit itkuk. Äma unitäño gwäki terak äma ärowani täño gwäpä, golpän täñpani. Keriken päip komigämän kubäpän iñit itkuk. ^{15ⁿ}

^f 14:7 Rev 10:6   ^g 14:8 Ais 21:9; Jer 51:7,8; Rev 17:2, 18:2,3   ^h 14:9 Rev 13:12-17

ⁱ 14:10 Stt 19:24; Sam 11:6, 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15; Ese 38:22; Rev 15:7, 16:19;

Rev 19:20, 20:10; Rev 21:8   ^j 14:11 Ais 34:10; Rev 13:12-17; Rev 19:3   ^k 14:12 Rev 12:17,

13:10   ^l 14:13 1Ko 15:58; Hib 4:10   ^m 14:14 Dan 7:13   ⁿ 14:15 Jol 3:13

Ude iŋitkaŋ irirän kunum täŋo kudupi yot gänaŋ nanik aŋero kubätä äpäŋpäŋ aŋero gubam terak itkuko u gera terak ŋode iwetkuk; Kome terak epänka-ken ketem bureni puget-puget kadäni ahätak ubayäŋ. Unita gäk päipka yäpmäŋ päpmo kome terak ketem bureni däpmäŋpäŋ yäpmäŋ yäk. ¹⁶Ude yäwänä, eruk äma gubam terak itkuko unitä päipi wepmätpäŋ ketem bureni kome terak itkuŋo u kudup madäŋpäŋ yäpuk.

¹⁷Ude täŋpänkaŋ kunum täŋo kudupi yot gänaŋ nanik aŋero kubätä päip, meni komigämän iŋitkaŋ äpuk. ¹⁸° Äpäŋirän aŋero noripaki kubätä alta terak naniktä äpuk. Aŋero u uwä kädäpta watäni irani. Unitä noripaki päip komigämän iŋitkuko unita gera ŋode yäŋkuk; Kome terak wain mujipi gämäneŋ morekaŋ. Unita gäk päipka unitä kome terak wain bureni madäŋpäŋ yäpmäŋ yäk. ¹⁹⁻²⁰^p Ude yäwänä aŋero noripaki unitä kome terak wain bureni kudup madäŋpäŋ yäpmäŋ päŋku Anutu kokwawaki täŋo gäpe pähap yotpärare mädeni kädä itkuko u gänaŋ pewän äpmonŋkuŋ. Pewän äpmonŋpäpäŋ yeŋ käkärirän nägät pähap kubä äpuk. Äpäŋpäŋ gwägu pähap äworeŋkuk, kukŋitä kukŋi udu 300 kilomitas bumik. Ba kəronŋi, hos täŋo kuroŋi-ken umunitä päŋaba geŋi terak bumik tokŋeŋkuk.

Komi bərəpi paotpaot täŋo manbiŋam

15 ¹q Täŋpəkaŋ kunum terak kudän kudupi pähap, inipərik kubä äneŋi ŋode ahəŋirän kaŋkut; Aŋero 7tä imaka umuri 7 tärek-tärek kerik-ken iŋit itkuŋ. Tärektärek yäyat uwä imaka umuri u ahəwä täreŋirä Anutu täŋo kokwawak imaka, kadäni ugän ahəwän tärekta yəwani. ²⁻³^{r s} Täŋpəkaŋ gwägu kubä kaŋkuro uwä kwawanigän, ijiwä tumäŋ-kuk, kädəp mebet-kät awəhurani bumik kaŋkut. Täŋpəŋ əmawebe mäyap gwägu unitəŋo pomic-ken itkuŋ. Uwä əmawebe tom pähap ba yəwiki ba unitəŋo wəpi täŋo namba kehərom taŋpəŋ mäde ut yəmiŋkuŋo u kuduŋtagän. Itkaŋ wagäm, Anututä yəmiŋkuko u iŋitpəŋ Anutu täŋo watä epän əma Moses ba Tom Bətaki, yarə unitəŋo kap ŋode teŋkuŋ;

O Ekäni Anutu täŋpəmorek, gək epän ərowani pähap, təgagämän-inik kubä tək təyan. Əma komeni komeni unitəŋo Ərowani Pəhap, gəkŋo kädət u siwoŋi bureni-inik. ⁴t Əmawebe kuduŋtagän api oraŋ gamineŋ. Ba əma kubätä wəpka biŋam nəmowä nəmo api ganiŋ oretneŋ.

Gək kubə-təgän siwoŋi ubayəŋ. Unita əmawebe komeni komeni gəkken əbəŋpəŋ gukut iməpmok təŋ gamut! Täŋpəkaŋ gək yəpməŋ danik-danik epän bureni təŋiri mebəri kwawak ahək təyak.

° 14:18 Jol 3:13   ^p 14:20 Ais 63:3; Kra 1:15; Rev 19:15   ^q 15:1 Wkp 26:21; Rev 15:6-7
^r 15:2 Rev 4:6, 5:8   ^s 15:3 Kis 15:1; Rev 11:17, 16:7; Sam 92:5; Sam 139:14; Sam 145:17
^t 15:4 Jer 10:6-7; Sam 86:9

Kap ude teŋirä nadänkut.

⁵u Tänpäkaŋ näk dapun tänpän kunum gänaŋ Anutu täŋo yottaba, kudupi yot unitäŋo yäma tumänjirän kaŋkut. ⁶v Tumänjirän aŋero 7, imaka waki umuri-inik 7 u yot gänaŋ nanikpäŋ yäpmän äpuŋ. Aŋero u teki paki, ägo wabiwani. Täŋkaŋ meran golpäŋ tänpänipäŋ kupäŋi-ken meran täŋkuŋ. ⁷w Äpäŋjirä imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 ukät nanik kubätä aŋero 7 gäpe golpäŋ tänpäni 7 ude yämiŋtäŋ kuŋkuk. Gäpe u gänaŋ Anutu irit paot-paori nämo unitäŋo kokwawakitä tokŋeŋ patkuk. ⁸x Tänpäkaŋ kudupi yot gänaŋ Anutu peŋyäneki ba kehäromini, gupe bumik unitä tokŋeŋpäŋ patkuk. Täŋkaŋ aŋero 7tä imaka waki umuri-inik 7 u tänpewä nämo ahän moreŋjirän yot gänaŋ ärokärok täŋo kädet tänpipiŋkuk.

Anutu täŋo kokwawakita man

16 ¹y Ude ahäwänkaŋ kudupi yot gänaŋ naniktä gera kubä ŋode ahänjirän nadänkut. U aŋero 7 ŋode yäwetkuk; In gäpe 7 u yäpä äreyänjirä Anutu täŋo kokwawak kome terak umu piwä äpmonŋput yäk. ²z Ude yänjirän aŋero namba 1 unitä ini gäpe gänaŋ nanik kome terak piwän kuŋkuŋ. Piwän kuŋjirä tom pähap täŋo wäpi kudän ikek ba yäwikita gukut imäpmok täŋ imani ämawebe u gupi terak umetumet paräm taräki komigämän u ahän yämiŋkuk. ³a Tänpäkaŋ aŋero namba 2 unitä iniken gäpe yäpän äreyänjirä gwägu pähap gänaŋ äpmonŋkuk. Äpmonjirän gwägu pähap u tabä nägät bumik äworeŋkuk. Ude äworeŋjirän gwägu pähap gänaŋ tom kudup kumbuŋ.

⁴b Tänpäkaŋ aŋero namba 3 unitä gäpeni gänaŋ nanik piwän kuŋjirän ume taŋi täpuri kudup nägät äworeŋkuŋ. ⁵c Ude täŋjirän aŋero kubä ume watä irani unitä Anutu ŋode iwerirän nadänkut;

Siwoŋi kuräki itkunonitä itan, Äma waki tänpäni ŋonita kowata yämitan u siwoŋi täyan. ⁶d Äma ŋonitä kudupi ämawebe ba profet ämakaye däpmän-pewä nägät piŋkuŋo unita kowata nägät yepmän towiŋjiri näkaŋ u tägatak.

⁷e Ude yänjirän altatä man ŋode yänkuk;

Bureni-inik! Ekäni tänpämerek mähem, momita kowata däpmän tärek täyan u siwoŋi-inik, täga täyan.

⁸Ude tänpäkaŋ aŋero namba 4 unitä gäpeni gänaŋ nanik piŋpewän edap terak äpmonŋkuk. Edap terak äpmonjirän edaptä kädäp bumik äma ijikta kehäromi yäpuk. ⁹f Edap kädäp ikek yeŋjirän äma uwä komi bumta

^u 15:5 Kis 38:21   ^v 15:6 Rev 15:1   ^w 15:7 Rev 14:10   ^x 15:8 1Kn 8:10-11; Ais 6:4; Ese 44:4   ^y 16:1 Ais 66:6; Rev 16:17; Sam 69:24; Jer 10:25; Sef 3:8   ^z 16:2 Kis 9:10; Lo 28:35; Rev 13:12-17   ^a 16:3 Kis 7:17-21   ^b 16:4 Sam 78:44   ^c 16:5 Sam 119:137; Rev 1:4   ^d 16:6 Sam 79:3; Ais 49:26   ^e 16:7 Sam 19:9; Rev 15:3, 16:14; Rev 19:2
^f 16:9 Rev 9:20-21; Rev 16:21

nadänjpän imaka umuri unitäŋo mähemu Anutu, man wakiwaki yänjpän ibenkuŋ. Ude täŋkuŋo upänkaŋ bänepi sukurenjpän Anutu iniŋ oretta bitnäk-inik täŋkuŋ.

^{10g} Täŋpakaŋ aŋero namba 5 unitä gäpeni gänaŋ nanik piŋpewän tom pähap täŋo maŋirani bägup uterak äpmonjpänkaŋ komeni kudup pit kubägän bipmäŋ utkuk. Bipmäŋ urirän äma ätu komigämän nadänjtängän meberi naŋ däkŋenkuŋ. ^{11h} Täŋpakaŋ äma u komi nadänkuŋo unita, ba paräm gupi-ken tokŋenkuŋo unita Anutu man wakiwaki yänjpän ibenkuŋ. Ude täŋkuŋo upänkaŋ bänepi sukurenjpän irit kuŋat-kuŋari waki u nämo peŋkuŋ.

¹²ⁱ Täŋpakaŋ aŋero namba 6 unitä ini gäpe-ken nanik piwän äpmonjirän Yufretis umetä kawuk taŋkuk. Umetä ude kawuk taŋjirän äma ärowani ärowani ba komi ämaniye bok, edap abani käda naniktä äbäktä kädet tumän yämiŋkuk. ¹³ Täŋpakaŋ näk kaŋira gämok pähap u meni gänaŋ nanik, ba tom pähap u meni gänaŋ, ba profet jopi u meni gänaŋ nanik mäjo yaräkubä wirit bumik unitä abuŋ. ^{14j} Mäjo uwä Satan täŋo watä epän täŋpani unitäŋo mäjo wära. Uwä kudän kudupi täkta kehäromi pat yämani. U komeni komeni unitäŋo äma ärowani peŋ yäwet-pewä Anutu Täŋpamorek Mähemu unitäŋo kadäni pähapken äbänkaŋ ämik api täneŋ.

^{15k} Unitä ket ŋode nadäwut! Näk iwantä-yän bäränjek-inik api ahän tamet yäk. Unitä äma kubä morän kuŋarira nabäneŋ yän nadänjpän kodak itpäŋ tekita watäni irek. Ude täŋpayän täko unita nadänjira gäripi nitek täyak yäk.

^{16l} Täŋpakaŋ mäjo wära yaräkubä unitä komeni komeni täŋo intäjukun äma yänjpäbä kubä-kengän yepmaŋpöpän kome kubä wäpi Amagedon yän iwerani uken käbeyä täŋkuŋ. ^{17m} Käbeyä täŋjirä aŋero namba 7 unitä gäpeni gänaŋ nanik kwarut yäbatkuk. Kwarut yäbattän kuŋjirän Ekäni täŋo maŋirani bägup kudupi yot gänaŋ itkuko u gänaŋ nanik gera kubä ŋode ahänjirän nadänkut; U täretak! ¹⁸ⁿ Ude yäwänkaŋ yäpä, iromän mäma pähap ba yän urum-urum ahänkuk. Ahänjirän kenän pähap kwaiŋkuk. Kenän u bian ämatä kome terak irirä kwaiwani u kudup yärepmit moreŋkaŋ umuri pähap kubä kwaiŋkuk. ^{19o} Kwaiŋpewän Babilon yotpärare imätpäŋ yaräkubä ahänkuŋ. Täŋpakaŋ guŋ ämawebe komeni komeni unitäŋo yotpärare uwä paot moreŋkuŋ. Bureni, Anututä Babilon yotpärare täŋo täktäki wakita nadäwän wawöpän kokwawaki täŋo ume komi nitek yämän naŋ paotkuŋ. ^{20p} Ude täŋpänkaŋ gwägu pähap bämopi-ken kome täpuri, ba pom käronji käronji uken-uken udegän paot moreŋkuŋ. ^{21q} Ba kunum gänaŋ nanik iwän mim mobä pähap bumik unitä maŋpän äma däpmän täyon Anutu man

^g 16:10 Kis 10:22; Ais 8:22 ^h 16:11 Rev 9:20-21; Rev 16:21 ⁱ 16:12 Ais 11:15; Jer 50:38 ^j 16:14 Rev 16:7; Rev 19:6,15,19 ^k 16:15 Rev 3:3,18 ^l 16:16 Het 5:19; Sek 12:11 ^m 16:17 Rev 16:1 ⁿ 16:18 Rev 4:5 ^o 16:19 Rev 14:10 ^p 16:20 Rev 6:14 ^q 16:21 Kis 9:24; Rev 11:19; Rev 16:9,11

wakiwaki yānpāṅ ibeṅkuṅ. U imata, iwān mim ikek taṅkuko uwā umuri pāhap, āma kumāṅ-kumāṅ dāpmākta.

Kubokāret webe tom gāmāni terak maṅitkuk

17 ^{1r} Eruk, aṅero gāpe 7 u yāpmāṅ kuṅatkuṅo u kubätä näkken äbānpāṅ man ṅode näwetkuk; Äbāṅkaṅ ka! yäk. Kubokāret webe pāhap ume māyap terak maṅit täyak uwā kowata ahāṅ imayāṅ täyak u gāwoṅārewa ka! ^{2s} Webe unitä intājukun āma ārowani komeni komeni uken-uken nanikkät gāripini dāpmāṅ tārek tāṅkuṅ. Ba āma komeni komeni naniktä webe ukät kubokāret tāṅpāṅ āmatä ume naṅkaṅ tāṅguṅguṅ tāk tākaṅ ude tāṅkuṅ. ^{3t} Ude näwerirān Munapiktä näk magātpāṅ kome jopi kubāken nāmagut yāpmāṅ kuṅkuk. Tāṅpākaṅ uken webe kubā kaṅkut. U tom pāhap gāmāni kubā terak maṅit itkuk. Tom pāhap uwā gupi terak Anutu wāpi yāpmāṅ āpākta man waki mebāri mebāri kudān tāwani. Tāṅkaṅ tom unitāṅo gwāki 7, joṅani 10. ^{4u} Tāṅ, webe tom uterak maṅitkuko uwā tek gāmāni gwagāri udewanipāṅ gupi sākgāmān uwāk tāṅkuk. Tāṅkaṅ epmäget mebāri mebāri upāṅ meran tāṅkuk. E, kerikenä gāpe kubā golpāṅ tāṅpani upāṅ iṅit itkuk. U gānaṅ kaṅgārip ba nadāṅ gārip ba imaka wakiwaki unitä tokṅeṅpāṅ patkuk. ^{5v} Dāmāni terak wāpi kudān mebāri nikek, kābop nanik ṅode kudān tāwani;

BABILON PĀHAP

KUBOKĀRET TĀṅPANI TĀṅO MIṅI,

BA KOMENI KOMENITĀ KUDĀN TARĀKI TARĀKI TĀṅPANI UNITĀṅO MIṅI NĀK UBAYĀṅ.

^{6w} Tāṅpāṅ ṅode kaṅkut; Webe u kudupi āmawebe, Jesu tāṅo manbiṅam yāṅahāṅirä dāpmāṅ-pewā kumbani tāṅo nāgät wain ume ude gāripini nikek nāṅtāṅgān tāṅguṅguṅ taṅirān kaṅkut. Ude kaṅpāṅ nadāwätäk taṅi tāṅpāṅ jākjāk yāṅkut.

Tom gwāki 7 unitāṅo man

^{7x} Jākjāk yāṅira aṅero unitä ṅode näwet yabāṅkuk; Imata nadāwätäk tāṅpāṅ jākjāk yāyan? Nāk webe ṅonitāṅo mebāri, ba tom pāhap gwāki 7, joṅani 10 unitä kotaṅ imitak ṅonitāṅo mebāri gāwera nadä yäk. ^{8y} Tom pāhap kāyan u bian-inik itkuk. Upāṅ apiṅo nāmo itak, kumbuk yäk. Kāmiwā awaṅ kāroṅi boham-ken naniktä äyāṅutpeṅ āneṅi äbāṅkaṅ paotpāṅ paot-inik tākta api kwek. Tāṅpākaṅ bian itkukopāṅ apiṅo nāmo itak, ba āneṅi kodak taṅpeṅ api äbeko unita komen āmawebetä kaṅpāṅ

^r 17:1 Jer 51:12-13; Rev 17:15   ^s 17:2 Ais 23:17; Rev 14:8   ^t 17:3 Rev 13:1

^u 17:4 Jer 51:7; Rev 18:16   ^v 17:5 Rev 14:8   ^w 17:6 Rev 18:24, 19:2   ^x 17:7 Rev 13:1

^y 17:8 Dan 12:1; Rev 11:7, 13:8

nadäwätäk bumta api täneḡ. Ämawebe nadäwätäk tänayän täḡo uwä wäpi kudän kome ahänḡkuk-kentä it päbä apiḡo irit kehäromi täḡo wäpi tawaḡ terak nämo kudän täwani.

⁹Ude yänḡpän näwetkuk; Man ḡowä äma nadäwä tärewanitä nadänaḡi. Gwäki 7 uwä, pom 7 webe unitä uterak maḡit täyak. ¹⁰Ba gwäki 7 u intäjukun äma ärowani 7. Ukät nanik äma ärowani 5 u paotkuḡ. Täḡ, kubä itak ḡo yäk. Ittäḡgän äneḡi kubä api ahäwek. Ahänḡpän kadäni keräpi-inik kuḡarekta yäwani. ¹¹Tänḡpakaḡ tom pähap bian itkuko u apiḡo nämo itak unitä äma ärowani 7 unitäḡo tawaḡ terak yäpurärätḡpän namba 8 ude api täḡpek. Ahänḡpän paotpaot täḡo yotḡärare-ken api äḡmonḡpek.

¹²z Täḡpakaḡ ḡoḡani 10 yabätan uwä, intäjukun äma ärowani 10gän yäk. Unitä kaḡiwat epän täkta kehäromi nämo yäpani yäk. Kämi uyaku, epäni yäput peḡḡpän tom pähap ukät kadäni keräpi-inik, aua kubägän ude, kaḡiwat epän täkta kehäromi api yäpneḡ yäk. ¹³Tänḡkaḡ u kudup bänep nadäk-nadäki kubägän peḡḡpän tom pähap unitäḡo epän täḡkehärom takta wäpi biḡam ba kehäromini iniken iniken kudup unitagän api imineḡ. ¹⁴a Täḡjirä Tom Bätaki-kät ämik api pewä ahäneḡ yäk. Ämik pewä ahänḡjirä Tom Bätakitä kehärom taḡḡpän däḡmāḡḡpän kehäromini api yäḡmāḡ äpek. U imata, Tom Bätaki unitägän äma ärowani täḡo ärowani intäjukun ba ekäni täḡo ekäni intäjukun yäk. Täḡkaḡ inigän nämo api täḡpek. Nämo, ini iwaräntäkta iwoyäwani, ämawebe yäḡmāḡ daniḡḡpän yepmaḡḡpän nadän imikinik täk täkaḡ u Tom Bätaki-kät itkaḡ ämik täḡḡpän iwan unitäḡo kehäromi api yäḡmāḡ äḡneḡ yäk. Aḡjerotä man ude näwetkuk.

Webe ukeḡonitäḡo manbiḡam

¹⁵b Ude näwetḡpän äneḡi ḡode näwetkuk; Kubokäret webe ume mäyap terak maḡirirän käyan? Ume mäyap uwä äma äbori äbori, komeni komeni uken nanik, äma gupi inḡam dapun inigän inigän, ba man kotäk mebäri mebäri yäwani. ¹⁶c Täḡkaḡ ḡoḡani 10 yabätan ukät tom pähap unitä kubokäret webe u kokwawak nadän imiḡḡpän tek yänḡopmāḡ imiḡkaḡ tohari gupi naḡḡpän kädäp pewä päḡku api iḡiwek. ¹⁷Uwä jop nämo api ahäwek. Nämo, Anututä ini nadäk tawaḡ peḡkuko u bureni ahäkta bänepi peḡ yäwet-pewän bänep kubägän täḡḡpän tom pähapta watä epän api täḡ imineḡ. Watä epän täḡ imiḡ yäḡmāḡ kuḡtäko man Anututä yänḡkuko u bureni ahänḡjirän api penēḡ yäk. ¹⁸Tänḡpakaḡ webe käyan uwä yotḡärare pähap, komeni komeni täḡo intäjukun äma ärowanita intäjukun täḡ yämik täyak u yäk.

Webe pähap Babilon u waḡkuk

18 ¹Eruk ude käwa tärewäḡpän äneḡi aḡero kubä kunum gänaḡ naniktä äpäḡjirän kaḡkut. U ämawebe yabän yäwatta wäpi biḡam

^z 17:12 Dan 7:24   ^a 17:14 1Ti 6:15   ^b 17:15 Ais 8:7; Jer 47:2   ^c 17:16 Rev 18:8

ärowani nitek. Täñkañ peñyäneki pähaptä peñyänenjirän kome terak kepma pähap ude täñkuk. ^{2d} Täñpäñ gera pähap terak ñode yänjuk;

Wisikinik! Babilon yotpärare pähap ukeño paot-inik täyak! Kome u apiño mäjo wära täño kome ude äworetak. Mäjo wakiwaki ba barak tom käbän täwani näñpanitä apiño kome ño korekañ. ^{3e} Imata, komen ämawebe kuduaptagän webe unitäño kubokäret kädetta gäripi pähap nadänkañ unitäño kädet ugän-inik iwat täñkuñ, ämatä wain umeta gäripi nadänpäñ nañkañ täñguñguñ wakiinik täk täkañ ude.

Komeni komeni täño intäjukun ämatä webe ukät gäripi däpmän tärek täk täñkuñ. Täñjirä webe u mäyäk-kät nämo kädet wakiwaki täk täñkuko uterak moneñ ämatä moneñ bumta wädäk täñkuñ.

^{4f} Näk man ude nadänpäñ äneñi kunum gänañ nanik gera kubä ñode yänjirän nadänkut;

Ämawebenaye, in yotpärare u peñpeñ äpämañ kut! In u täñkentänpäñ momi unitä täk täyak udegän täneñta. In unitäño kädet ugän iwatpäñä imaka umuri-inik ahän imayän täyak udegän ahän tamekta. ^{5s} Nadäkan? Yotpärare unitäño momi buñät yäpmän kunum gänañ ño abätak. Täñpäkañ kädet wakini unita Anutu nämo guntak täyak u nadätak! yäk. ^{6h} Unita inta kädet waki täñ tamiñkuko kowata ähan yäpektawä. Nämo, ätukät uterak wakiinik kañ täñ imut.

Ba täñguñguñ kädet äma ätu yäwojäreñkuko unita kowata täñpewä webe u täñguñguñ-inik kañ täñpäñ. ⁷ⁱ Bian wäpi biñam, gäripi nitek itkuk. Unita kowata waki imiñirä komi pähap, gäripi terak itkuko udegän kañ nadäwän.

Imata, webe u inita ñode yäk täyak; Näk intäjukun webe ude itat yäk. Näk webe kajat nämo, butewaki kubä nämo api nadäwet yän yäk täyak. ^{8j} Ude yäk täyak unita imaka waki umuri-inik ñode api ahän imineñ; Kumän-kumän, konäm butewaki ba nakta jop irit uken kepma kubägän api ahän imineñ.

Ude ahän imiñirä kädäptä ijiñpäñ api ijiñ paorek. Imata, Ekäni Anutu, webe unitäño täktäki yäpmän danik täyak u kehäromi-inik.

^{9k} Ijiñ parirän kädäp gupe ärowän kañpäñ komeni komeni täño intäjukun äma, webe ukät gäripi däpmän tärek täñkuñ unitä konäm butewaki pähap api täneñ. ^{10l} Webeni pähap uwä komi pähap nadän irirän kañumuntañ päñku ban itkañ api käneñ. Kañkañ butewaki man ñode api yäneñ;

^d 18:2 Rev 14:8; Ais 13:21; Ais 34:11; Jer 50:39 ^e 18:3 Rev 14:8 ^f 18:4 Ais 48:20;

Jer 50:8; Jer 51:6,45, 2Ko 6:17 ^s 18:5 Stt 18:20-21; Jer 51:9 ^h 18:6 Sam 137:8;

Jer 50:15,29, 2Te 1:6 ⁱ 18:7 Ais 47:7-9 ^j 18:8 Jer 50:34; Rev 17:16 ^k 18:9 Rev 17:2;

Ese 27:30-35 ^l 18:10 Ese 26:17; Dan 4:30

Wära! Wära! Yotpärare pähapnin ŋokeŋo wäyak yäk. Kadäni käroni säkgämän gäripi terak it yäpmän äbätängän komi pit kubägan yäpmäntak ŋo yäk.

^{11 m} Ude yänirä moneŋ epän täŋpani komeni komeni naniktä yotpärare unita yänpän konäm butewaki täŋpän butewaki terak api itneŋ. Butewaki nadänpän ŋode api yäneŋ; Wära! Tuŋumnin netätä suwaŋpän moneŋ api nimek? ^{12 n} Täŋpakaŋ tuŋum tuŋumi wäpi wäpi ŋodepän ämatä suwakta pewa ahänkuŋ; Imaka imaka gol ba siriwapän täŋpani, omäk meran säkgämän, tek säkgämän mebäri mebäri, täbori ba pidämi. Ba päya käbänji nikek ätu, ba imaka imaka tom taŋi wäpi elefant unitäŋo menipän täŋpani. Ba imaka imaka gwäki taŋi, päya kujat ba kapa mebäri mebäri ba mobä säkgämän upän täŋpani ämatä suwakta pewa ahäk täŋkuŋonik. ¹³ Ba päya päham käbänji nikek, ketemkät awähutpän näŋpani mebäri mebäri, ba imaka imaka käbänji nikek gupi terak ärurani ba imaka kodaki näŋpani ba iŋŋpän näŋpani ämatä suwakta pewa ahäk täŋkuŋonik. Ba tom sipsip, hos ba bulimakau, ba imaka ämatä uterak maŋirakaŋ hostä wädäwani u imaka, ämatä suwakta pewa ahäk täŋkuŋonik. Ba ugän nämo, ämapän, tuŋum bumik ämatä moneŋ peŋpän pen yäpneŋta yäpmän kuŋat täŋkuŋonik. Täŋpakaŋ webe pähap unitä paoränkaŋ netätä tuŋumi u api suwanenŋ?

¹⁴ Täŋpän moneŋ epän täŋpani unitä ŋode api yäneŋ; Babilon, imaka säkgämän säkgämän yabänŋärip täk täŋkuno u kudup gabän umuntaŋ kuŋ morekaŋ! Äneŋi täga nämo api yämaguren! yän api yäneŋ. ^{15 o} Ude yänpän moneŋ äma tuŋumi yotpärare uken peŋirä moneŋ yämik täŋkuŋo unitä Nin komi udegän nadäne yänpän kaŋ-umuntaŋ päŋku ban api itneŋ. Itkaŋ konäm butewaki täŋpän api itneŋ. ^{16 p} Täŋpän ŋode api yäneŋ;

Wära! Wära! Webenin pähap ŋokeŋo waŋ pätak ŋo yäk. Uwä tek gämäni gwagäri udewanipän gupi säkgämän uwäk täŋkuk.

Täŋkaŋ epmäget mebäri mebäri upän meran täŋkaŋ it täyakonik.

^{17 q} Upänkaŋ butewaki pähap! Tuŋumi säkgämän terak itkuko u pit kubägan waŋ moretak ŋo yäk.

Täŋpakaŋ gäpe taŋi taŋi yäpmän kuŋarani, gäpe unitäŋo mähemikät epän ämaniye, ba äma gwägu terak kuŋatpän moneŋ epän täk täkaŋ u kuduŋtagän ban itkaŋ Babilon api kaŋiwat itneŋ. ^{18 r} Ban itkaŋ kaŋiwarirä Babilon kädäp iŋŋ patkaŋ gupe äronirän kaŋpän gera ŋode api yäneŋ; Yotpärare udewani bian kubä nämo itkuk yäk. ^{19 s} Ude yänpän butewaki nadänkaŋ keŋkeŋ porinŋpän gwäki terak ureŋ täŋpä ärowäpän konäm api kotneŋ. Konäm kotpän api yäneŋ;

^m 18:11 Ese 27:36   ⁿ 18:12 Ese 27:12,13,22   ^o 18:15 Ese 27:31,36   ^p 18:16 Rev 17:4

^q 18:17 Ese 27:27-29   ^r 18:18 Ese 27:32   ^s 18:19 Ese 27:30-34

Wära! Wära! Yotpärarenin pähap ñokeño wañ pätak ño yäk. Gwägu terak gäpe kuñat täkañ unitäño mähemitä webe ño terak tuñum mähemi täñkuñ. Upäñkañ ño kawut! Imaka imaka kudup pit kubägän paot morekañ yäk. ²⁰† Unita kunum gänañ it täkañ, in oretoret täkot! Ba Anutu täño kudupi ämawebeniye, ba profet äbot, epän ämaniye in kudup bänep tagagämän nadäkot! Webe unitä waki täñ tamik täñkuko unita Anututä kowata imitak yäk.

²¹‡ Eruk u punin terak ñode kañkut; Añero kehäromi kubätä mobä bäräpi kubä yäpmäj aku mañpän gwägu gänañ äpmonkuk. Mañpän äpmonpänkañ man ñode yäñkuk;

Babilon wawän yänpäj udegän api mañpä äpmoneñ yäk. Mañpä äpmo paot-inik täñjirän äneñi nämoinik api käneñ. ²²‡ Wisikinik! Babilon bämopka-ken wagäm, uhuwep, ba womat terak kap tejirä mämä äneñi nämoinik api ahäwek.

Ba bämopka-ken ämatä epän kubä wari nämo api täneñ. Ba ketem äñnañ täñuruk-uruk kubä nämoinik täñjirä api nadäneñ. ²³‡ Täñkañ bämopka-ken topän mebet kubä äneñi nämo api iñj-yäñewek.

Ba ämatä webe yäpmäk-yäpmäk wari nämo api ahäwek yäk. Kome jopi äneñi api äworewen. Moneñ epän ämakaye täño wäpi biñam komeni komeni kuñat moreñkuk. Kuñat moreñjirän gäkä kon tänpäj ämawebe komeni komeni täñyäkñatpewi gäka nadäkinik täñkuñ. ²⁴‡ Babilon, gäkä profet ba kudupi ämawebe ätu kumäj-kumäj däpmäj-pewi nägäri kädet-ken piwä kuñkuño unita Anutu iñamiken momi pähap täyan.

Bureni-inik, kome terak äma päke ämatä däpmäj-pewä kumäk täkañ, eruk momi u kuduhtagän Babilon gäkä terak ärotak yäk.

Anutu iniñ oretna!

19 ¹ Ude nadänpäjä ñode nadäkgän täñkut; Kunum gänañ ämawebe äbot pähap täño mämätä bumik ñode ahäñjirän nadäñkut; Anutu iniñ oretna! Yäpätägak, kehäromi ba penyäñek u kudup Anutunintä mähemi täyak. ²‡ Man epän täk täyak uwä bureni siwoñi-inik täk täyak. Unita Anututä kubokäret webe, kome ämawebe kuduhtagän kädet waki mebäri mebäri yäwoñäreñkuko ukeño komi imiñkuk. Ba epän ämaniye kumäj-kumäj däpuko unita Anututä webe u kowata wakiinik imitak.

³‡ Ude yänpäj äneñi gera terak ñode yäñkuñ;

† 18:20 Ais 44:23; Lo 32:43; Jer 51:48   ‡ 18:21 Jer 51:63-64; Ese 26:21   † 18:22 Ais 24:8; Ese 26:13   ‡ 18:23 Jer 7:34, 16:9; Jer 25:10; Ais 47:9   † 18:24 Jer 51:49; Mat 23:35; Rev 17:6   ‡ 19:2 Rev 6:10, 16:7   † 19:3 Rev 14:11

Ekäni iniŋ oretna! Webe ukeŋo ijiŋ parirän gupeni paot-paori nämo pen api äroŋ irek.

^{4a} Ude yänjirä äma ekäni 24 ukät imaka kuŋat-kuŋat ikek 4 unitä gukut imäpmok täŋpäj Anutu, äma ärowani täŋo maŋirani bägup säkgämän-ken it täyak u iniŋ oretpäŋ ŋode yänkuŋ;

U Bureni-inik! Anutu wäpi yäpmäj akuna!

^{5b} Ude yänjirä äma ärowani täŋo maŋirani bägup-ken nanik man kotäk kubä ŋode ahänkuk;

Ämawebe Anutunin täŋo mani buramik täkaŋ in kuduŋtagän iniŋ orerut!

Ba äma ärowani äpani Anutu oraŋ imik täkaŋ in kudup iniŋ orerut!

^{6c} Eruk ude nadänpänjä ämawebe mäyap täŋo mämä nadänkut. Mämä u ume tokätkaŋ mämä yäk täkaŋ ude bumik, ba iromäj mämä ude bumik. U ŋode yänjirä nadänkut;

Iniŋ oretna! Täŋpämerek, Ekäni Anutunin intäjukun-inik itpäŋ kaŋiwat epäni täyak.

⁷ Urita nin wäpi biŋam ärowani iniŋ oretpäŋ bänep pidäm terak oretoret täk tākāna!

Tom Bätaki webeni-kät keräntäk tākta kadäni ahätak unita Anutu iniŋ oretna!

Tom Bätaki täŋo webenitä äpi kakta pidäm täyak. ^{8d} Tek säkgämän paki-inik imiŋkuko u täŋpäj äpiken kuyak.

(Tek paki-inik unitäŋo mebäri u ŋode; Kudän siwoŋi, Anutu täŋo kudupi ämawebetä tāk täkaŋ u.)

^{9e} Täŋjirä aŋero unitä ŋode näwetkuk; ŋode kudän tä yäk. Ämawebe Tom Bätaki täŋo ärawa-ken kukta iwoyäwani u säkgämän, oretoret terak it täkaŋ! Täŋpäj äneŋi ŋode yäkgän täŋkuk; Man yäyat ŋowä Anutu täŋo meni jinom bureni-inik! yäk. ¹⁰ Aŋerotä ude näweränä näk gämori-ken gukut imäpmok täŋpäj iniŋ orerayän täŋkut. Täŋjira näwetkuk; Ude täŋpeno! Näk nämo naniŋ oreren! yäk. Näk epän ämagän, gäk bumikgän, ba notkaye Jesu täŋo man burenita nadäkinik täŋpani u bumikgän. Urita Anutupäj iniŋoret! Imata, Jesuta man bureni yänjahäk täkaŋ uwä Munapiktä täŋkentäŋjirän yänjahäk täkaŋ. Täŋkaŋ Munapik unitägän täŋpewän profettä man bureni yänjahäk täŋkuŋonik yän näwetkuk.

Jontä Jesu-kät komi ämaniye yabänjuk

^{11f} Täŋpäkaŋ näk kunum aŋeŋjirän hos paki kubä irirän kaŋkut. Äma u punin terak itkuko u wäpiwä Nadän Nimikinik Täŋpani ba Man Burenigän Yäwani. Uwä man epän tāk täyak u kädet siwoŋi terakgän tāk täyak ba

^a 19:4 Rev 4:2,10 ^b 19:5 Sam 22:23; Sam 134:1; Sam 135:1; Rev 11:18 ^c 19:6 Rev 11:15, 14:2; Rev 15:3, 21:2 ^d 19:8 Ais 61:10 ^e 19:9 Mat 22:2-3; Apos 10:25-26; Rev 22:8-9 ^f 19:11 Rev 1:5, 6:2; Sam 96:13; Ais 11:4

ämik imaka, kädet siwoŋi terakgän täk täyak. ^{12^s} Täŋkaŋ dapuri uwä kädäp mebet udewani. Gwäki terak äma ärowani täŋo gwäpä säkgämän mäyap itkuŋ. Ba gupi terak wäpi kudän täwani ini kubä-tägän täga danipŋän nadäwek. Äma ätutä wäpi u nämo nadäk täkaŋ. ^{13^h} Täŋkaŋ teki uwä nägät döpä ijiwani. Ba wäpi Anutu täŋo Manbiŋam yäŋ iwet täkaŋ. ¹⁴ Unitä kuŋirän kunum gänaŋ nanik komi äma äbori äboritä hos paki terakgän maŋitkaŋ iwatkuŋ. Teki kudup pakigän. ^{15ⁱ} Täŋpakaŋ meni gänaŋ päip päraŋi-inik kubätä abuk. Päip unitä guŋ äma äbori äbori api däpek. Ude täŋkaŋ ain pärip-pärip iŋitkaŋ ämawebe uwä kehäromigän api yabän yäwarek. Ude täŋkaŋä äma wain mujipi yeŋ käkät täkaŋ ude ämawebe u Anutu Täŋpämerek täŋo kokwawak umuri pähap uterak api yeŋ käkäre. ^{16^j} Täŋpakaŋ teki terak ba bakäni terak man kudän ŋode pätak;

ÄMA EKÄNI TÄŊO EKÄNI INTÄJUKUN,

BA ÄMA ÄROWANI TÄŊO ÄROWANI INTÄJUKUN.

^{17^k} Täŋpakaŋ dapun täŋpän aŋero kubä kome dapuri-ken irirän kaŋkut. Itkaŋ barak punin kuŋ äbän täŋkuŋo u gera täŋpän yäwetkuk; Anututä äŋnak-äŋnak pähap täyak unita äbä kubä-kengän irut! ¹⁸ Äbänkaŋ komeni komeni täŋo intäjukun äma, ba komi äma täŋo intäjukun äma, ba äma wäpi biŋam ikek täŋo gupi tohari kaŋ naŋput. Hoskät komi ämaniye täŋo gupi tohari ba äma äpani ärowani, watä epän täŋpani, ba äma intäjukun täŋpani kuduptagän täŋo gupi tohari imaka, kaŋ naŋ morewut!

^{19^l} Täŋpakaŋ näk tom pähap u ba komeni komeni täŋo intäjukun ämaniye-kät komi ämaniye äbot pähaptä äbä kubä-kengän irirä yabänkut. Uwä äma hos paki terak itkuko ukät komi ämaniye-kät ämik täkta äbuŋ. ^{20^m} Upänkaŋ tom pähap u ba profet jopi, yarä uwä kwitaŋirän yepmäŋitkuŋ. Profet jopi uwä tom pähap täŋo iŋamiken kudän kudupi mebäri mebäri täk täŋkuko u. Unitä kudän kudupi täk täŋkuko uterak ämawebe tänyäkŋat-pewän tom pähap täŋo wäpi kudän yäpmän kuŋatpän yäwiki nadän imiŋkuŋ. Täŋpakaŋ profet jopi ukät tom pähap u kodak irirän yepmäŋitpän gwägu pähap kädäp mebet umuri-inik äbäk täyak u gänaŋ pudät maŋpä äpmonkumän. ^{21ⁿ} Ude täŋirä äma hos paki terak itkuko unitä yarä unitäŋo äboriye päke u döpuk. U päip meni-ken äbuko unitä döpman moreŋkuk. Döpman moreŋirän baraktä päbä äma döpuko unitäŋo gupi tohari kudup yäpmän däkŋeŋpän näkko koki täŋkuŋ.

Satantä kowata yäpmäkta man

20 ^{1^o} Täŋpakaŋ näk aŋero kubä kunum gänaŋ naniktä äpäŋirän kaŋkut. Aŋero uwä awaŋ käroŋi boham täŋo yäma dätta ki

^s 19:12 Rev 1:14, 2:17 ^h 19:13 Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 ⁱ 19:15 Rev 1:16, 12:5; Rev 14:20, 4:8; Rev 21:22 ^j 19:16 Rev 17:14 ^k 19:17 Ese 39:17-20 ^l 19:19 Sam 2:2 ^m 19:20 Rev 13:12-17; Rev 20:10,15; Ais 30:33 ⁿ 19:21 Rev 19:17-18 ^o 20:1 Rev 9:1

kubäkät yen kehäromi kubä iŋitkaŋ irirän kaŋkut. ^{2-3p q} Unitä gämok pähap, gämok biani ukeŋo, mäjo wära täŋo intäjukun äma wäpi Satan u iŋitpäŋ yen kehäromi unitä topmäŋpäŋ obaŋ 1,000 ude kaŋ irän yäŋpäŋ awaŋ käroŋi boham u gänaŋ pewän äpmoŋkuk. Pewän äpmoŋpäpän yäma ŋikŋiyän täŋpipiŋpäŋ päya umumitä gänaŋ gänaŋ kudup gatäŋ pipiŋkuk. Ude täŋkuko uwä äma äbori äbori bänepi täŋpäwak nämo täŋpekta obaŋ 1,000 ude irekta yäŋ imiŋkuk. Täŋpakaŋ kadäni täreŋirän pit imäkaŋ abä kadäni keräpigän jop api irek.

^{4r} Täŋpäŋ maŋirani bägup säkgämän ätu uterak äma maŋitkaŋ irirä yabäŋkut. Maŋitkaŋ itkuŋo uwä man yäpmän danik epän täkta yäŋ yämani. E, ämawebe Anutu täŋo man ba Jesu täŋo manbiŋam bureni iwan gänaŋ umunkät nämo yäpmän kuŋarirä kotäki madäŋ täkŋeŋpäŋ kumän-kumän däpuŋo unitäŋo mäjoni imaka, penta yabäŋkut. Ämawebe uwä tom pähap u ba unitäŋo yäwiki nämo iniŋoret täŋpani, ba tom pähap täŋo wäpi kudän damani-ken ba kerik-ken nämo yäpmän kuŋarani. Täŋpakaŋ ämawebe kumbuŋo uwä gupitä kodak taŋpäŋ Kristo-kät intäjukun äma täŋo kaŋiwat epän täŋ yäpmän kuŋirä obaŋ 1,000 ude täreŋkuk. ⁵Uwä kumbani-ken naniktä intäjukun akukakuk. Täŋ, äma kumbani päke uwä nämo kodak taŋkaŋ obaŋ 1,000 u täreŋirän akukta itsämäŋpäŋ patkuŋ. ^{6s} Täŋpakaŋ ämawebe intäjukun akukakuk u gänaŋ yäpurärätkaŋ uwä oretoret, bänep täga terak kudupi-inik itkaŋ. Kumän-kumän namba 2tä ämawebe udewani täga nämo däpek. Nämoinik! Äma uwä Anutu ba Kristo täŋo bämop ämawebe ude itpäŋ Kristo-kät intäjukun äma täŋo kaŋiwat epän täŋ yäpmän kuŋirä obaŋ 1,000 u api tärewek.

⁷Eruk, obaŋ 1,000 u täreŋirän Satan pit imänkaŋ komi yotken naniktä äneŋi api äpämaŋ kwek. ^{8t} Äpämaŋ päŋku äma äbori äbori kome kukŋi ba kukŋi, unude käda ba umude käda itkaŋ wäpi Gok kenta Magok, u jopman terak bänepi api täŋpän guŋ täneŋ. Bänepi täŋpän guŋ tawäpäŋ ämik pähap täkta yäŋ-bäyaŋ päbä kubä-kengän yepmaŋpayän täko uwä möbä jiraŋ ude, täga daninaŋi nämo. ^{9u} Ämawebe komeni komeni uwä akuŋ kireŋkaŋ äbä Anutu täŋo kudupi ämawebe ini yotpärare täŋpäŋ itkuŋken u it gwäjiŋkuŋ. It gwäjiŋkuŋo uwä yotpärare Anututä gäripi nadäk täyak u. Ude täŋkuŋo upäŋkaŋ kunum gänaŋ nanik kädäp kubätä maŋpäŋ kudup ijiŋpäŋ paot-inik täŋkuŋ. ^{10v} Ba äma bänepi täŋpän guŋtak täŋkuko Satan uwä gwägu, kädäp mebet umuri-inik äbäk täyak, tom pähap-kät profet jopi u maŋpä äpmoŋkumän-ken ugän maŋpä äpmoŋkuk. Uken kepma bipani komi tärek-täreki nämo mät nadäŋ yäpmän kuŋeŋ.

^p 20:2 Rev 12:9   ^q 20:3 Jud 6   ^r 20:4 Dan 7:9,22,27, 1Ko 6:2; Rev 13:17   ^s 20:6 Rev 1:6
^t 20:8 Ese 38:2,9; Ese 38:15-16   ^u 20:9 2Kn 1:10; Ese 39:6   ^v 20:10 Stt 19:24; Sam 11:6;
 Rev 19:20, 21:8

Äma kumbani yäpmäj danikta man

¹¹ Ude kaŋpäjä maŋirani bägup pähap säkgämän kubä, paki-inikpäŋ kaŋkut. Äma u punin terak itkuko u iŋamiken kunum kenta kome kaŋumuntaŋ paotpeŋ kuŋkumän. ¹² ^w Paotpeŋ kuŋirän ämawebe kumbani ärowani äpani kudup, äma maŋirani bägup uterak itkuko u iŋamiken irirä yabäŋkut. Eruk ude irirä aŋerotä buk mebäri mebäri pipiyäŋkuŋ. Kubä pipiyäŋkuŋo uwä irit kehäromita biŋam täkta yäwani unitäŋo wäpi kudän tawaŋ. Ude täŋirä ämawebe kumbani, kodak itkaŋ kudän täk täŋkuŋo unitäŋo manbiŋam buk terak kudän täwani uterakgän yäpmäj daniŋkuk. ¹³ ^x Täŋpakaŋ kadäni uken gwägu pähaptä kumbani patkuŋo u yabä kätäŋpewän yäpmäj äroŋkuŋ. Ba Kumäj-kumäntä äma kumbani yäniŋ kireŋpewän kuŋkuŋ. Ba Geŋi Wakitä äma kumbani yabä kätäŋpewän kuŋkuŋ. Ude täŋirä ämawebe kumbani kuduŋtagän uwä täktäki terak yäpmäj daniŋkuk. ¹⁴ ^y Ude täŋpäŋ wäpi Kumäj-kumäj ba Geŋi Waki u, gwägu pähap kädäp mebet ikek u gänaŋ maŋpä äpmoŋkumän. Gwägu pähap kädäp mebet ikek u wäpi kumäj-kumäj namba 2. ¹⁵ ^z Täŋpakaŋ äma, irit kehäromita biŋam täkta yäwani unitäŋo wäpi tawaŋ terak wäpi nämo itkaŋ uwä gwägu pähap kädäp mebet ikek u gänaŋ yepmaŋpä yäpmäj äpmoŋkuŋ.

Kunum kenta kome kodaki api ahädeŋ

21 ¹ ^a Täŋpakaŋ näk kunum kenta kome kodaki ahäŋirän yabäŋkut. Kunum ba kome biani u paotkumän. Ba gwägu pähap udegän paotkuk. ² ^b Paorirän kudupi yotpärare, Jerusalem kodaki u, kunum gänaŋ, Anutu-ken naniktä äpäŋirän kaŋkut. Kaŋkuro uwä webe gubaŋi kubä äma biŋam yäŋ imanipäŋ äpiken tenayäŋ epmäget täŋ yämik täkaŋ ude bumik täŋpanipäŋ kaŋkut. ³ ^c Täŋpakaŋ maŋirani bägup säkgämän uken nanik gera kubä ŋode yäŋirän nadäŋkut; Käyan? Apiŋo Anutu ini ämawebe-kät it täyak. Bämopgän irirän ämawebeniye ude api itneŋ. ⁴ ^d Anutu ini-tägän bämopi-ken itkaŋä konämi pito api ärut yämek. Täŋirän kumäj-kumäj, konäm butewaki ba komi nadäk-nadäk, nämo api ahäŋ yämineŋ. Nämoinik, kädet biani u kudup paot morekaŋ yäk.

⁵ ^e Ude näwetpäŋ äma maŋirani bägup säkgämän uterak itkuko unitä ŋode näwetgän täŋkuk; U yabä! Näk imaka kudup täŋpewa kodakigän ahäŋ morekaŋ yäk. Ude näwetpäŋ yäŋkuk; Man ŋowä bureni-inik, nadäŋpäŋ iyap tänaŋi unita kudän täyi!

^w 20:12 Dan 7:9-10; Mat 25:31-46; Apos 17:31, 2Ko 5:10; Rev 13:8   ^x 20:13 Rom 2:6, 1Pi 1:17; Rev 2:23, 22:12   ^y 20:14 1Ko 15:26,55   ^z 20:15 Rev 13:8, 19:20   ^a 21:1 2Pi 3:13

^b 21:2 Ais 52:1, 61:10; Hib 11:16, 12:22; Rev 3:12   ^c 21:3 2Sto 6:18; Sek 2:10, 2Ko 6:16; Rev 7:17

^d 21:4 Ais 35:10; Ais 65:19   ^e 21:5 2Ko 5:17; Rev 4:2,10

^{6f} Ude näwetpän äneni ŋode näwetgän täŋkuk; Eruk, u täretak! Näkägän intäjukun-inik ba mäden-inik itat. Ba imaka yäput-pekpek ba tärek-tärek u näkgän. Äma kubätä umeta iwäwä näkŋa Irit täŋo ume dapuri-ken ume gwetpän kowatani nämo mät imet. ^{7g} Unita äma kubätä nadäkiniki nämo pewän putärewäkaŋ iwan täŋo kehäromi yäpmän äpayän täko uwä imaka u api korewek. Täŋjirän näkä Anutuni it iminjira unitä näkŋo nanakna ude api irek. ^{8h} Täŋ, ämawebe näk näwatta umuntaŋpän näkŋo man peŋkaŋ kudän taräki taräki täk täkaŋ, äma kumän-kumän däpmäk-däpmäk, kon täktäk ba ewat waki, kubokäret, anutu jopi nadän yämik-yämik ba jop manman yäkyäk ba kädet waki ätu mebäri mebäri yäpmän kuŋat täkaŋ, äma udewani gwägu pähap kädäp mebet umuri-inik abäk täyak, ukenta yäwani. Uwä kumän-kumän namba 2.

Jerusalem yotpärare kodaki

⁹ⁱ Ude yäwän tärewäkaŋ eruk kaŋkut; Aŋero 7 gäpeni kudup, imaka waki umuri-inik tärek-tärek unitä tokŋewäkaŋ iŋitkaŋ itkuŋo uken nanik kubätä äbä näk ŋode näwetkuk; Äbikaŋ pänku Tom Bätaki täŋo webeni biŋam yän imani gäwoŋärewa yäk. ^{10j} Ude näweränkaŋ Munapiktä näk magärirän pom taŋi kəroni kubä itkuko uken yännäŋkat päro kudupi yotpärare Jerusalem u kunum gənaŋ, Anutu-ken naniktä äpänjirän wərani ŋode näwoŋärenkuk; ^{11k} Yotpärare u Anutu täŋo peŋyängek pähaptä peŋyänŋepän patkuk. Unitäŋo peŋyängeki uwä inide kubä, säkgämän-inik. Mobä gwagəri, kawä tumän-kuk kubä, edaptä yäpurirän ägo wek täkaŋ ude bumik peŋyänŋekuk. ^{12l} Täŋkaŋ mobä yewa pähap, kəroni boham, yotpärare u it äyänutkuk. Yewa u yäma 12. Yäma unita watäni aŋero 12 udetä watäni it yäpmän kuŋkuŋ. Täŋpəkaŋ yäma 12 u kubəkubä terak Isrel äma äbot 12 unitäŋo wäpi kudän kubəkubä it yäpmän kuŋkuŋ. ¹³ Ude täŋkaŋ yotpärare yäma kədə, mädeni kədə, jərapı kukŋi ba kukŋi yäma yarəkubä-yarəkubä udetä itkuŋ. ¹⁴ Täŋpəkaŋ yotpärare unitäŋo yewa uwä mobä pähap 12 uterak täŋpani. Täŋkaŋ mobä pähap 12 u kubəkubä terak Tom Bätaki täŋo aposoro 12 unitäŋo wäpi kudän kubəkubä it yäpmän kuŋkuŋ.

^{15m} Aŋero wərani u näwoŋärenkuko uwä jikon kubä, golpän täŋpani, namba nıkek iŋitkaŋ irirän kaŋkut. Jikon upän yotpärare yəmani ba yewani u kudup täŋo kəronini peŋpän yabänkuk. ¹⁶ Täŋpəkaŋ yotpärare täŋo yewa unitäŋo kəwuri yarəbok-yarəbok. Täŋkaŋ gəgəni kukŋi yarəbok-yarəbok kəronini uterakgän. Täŋpəkaŋ aŋero unitä jikoni peŋpän

^f 21:6 Sam 36:9; Jer 2:13; Jon 7:37; Rev 1:8,17; Rev 22:17   ^g 21:7 2Sml 7:14

^h 21:8 Mat 25:41; Hib 10:38-39; Rev 19:20, 21:27; Rev 22:15   ⁱ 21:9 Rev 15:1

^j 21:10 Ese 40:2; Rev 21:2   ^k 21:11 Ais 60:1-2,19   ^l 21:12 Ese 48:30-35   ^m 21:15 Rev 11:1

kawän 2,200 kilomitas ude täñkuk. Täñkañ gägäni kukñi yaräbok-yaräbok unitäño käronjini ba mebäri umunitä mingupi unu uterakgän itkuk.

¹⁷Täñkañ yewa uwä täbori-inik. Añerotä jikoni uterak peñpäñ kawän 70 mitas ude täñkuk. Täñpäkañ man mitas uwä kudupi nämo. U nin ämatä imaka kubä peñpäñ käronjini kañpäñ mitas yäk täkamäj udewanigän.

¹⁸Täñpäkañ yotpärare täño yewa uwä mobä säkgämän kubä wäpi jasper upäñ täñpani. Täñkañ yotpärare ini uwä golpäñ täñpani säkgämän, kuräki-inik. ¹⁹ⁿ Täñkañ yewani täñkehärom takta mobä pähap 12 uwä mobä säkgämän säkgämän mebäri mebäri, ägo wabiwani, uwä wäpi ñode; Mobä pähap kubäwä jasper, uwä mobä gämäni. Kubäwä sepaia, uwä mobä kubiri. Kubäwä aget, uwä mobä paki. Kubäwä emeral, uwä mobä gwenji. ²⁰Kubäwä onik, uwä mobä kubiri-inik. Kubäwä kanelian, uwä mobä gämäni. Kubäwä krisorit, uwä mobä jänwam. Kubäwä beril, uwä mobä jänwam bumik. Kubäwä topas, uwä mobä jänwam-inik. Kubäwä krisopes, uwä mobä paki. Kubäwä jesinit, uwä mobä gwagäri. Kubäwä ametis, uwä mobä gwagäri. ²¹Täñkañ yewa unitäño yäma 12 uwä omäk kubä wäpi konep, gwäki tañi-inik, upäñ täñpani. Yäma päke u udegän udegän täñ yäpmäj kwani. Täñpäkañ yotpärare unitäño kädet uwä gol säkgämän-inik, kwawani, ijiwä tumäj-kuk, upäñ täñpani.

²²^o Täñpäkañ yotpärare u gänañ kudupi yot kubä nämo kañkut. Nämo inik. Ekäni Anutu täñpä-morewani ukät Tom Bätaki unitä kudupi yot ude it yämik täkamän. ²³^p Uken komepak kenta edapta nämo yäk täkañ. Nämo, Anutu täño epmäget kudäntä yotpärare unitäño peñyänjek ude it täyak. Ba Tom Bätaki uwä yotpärare unitäño topän mebet ude it täyak. ²⁴^q Täñpäkañ ämawebe äbot komeni komeni täño yarä unitäño peñyänjek gänañ api kuñatneñ. Ba komeni komeni täño intäjukun ämatä tuñumi säkgämän säkgämän yäpmäj päbä yotpärare u gänañ api penen. ²⁵^r Yotpärare u gänañ kome nämo api bipek. Kepmagän irayän täyak unita yotpärare unitäño yäma inide pen api tumäj itneñ. ²⁶^s Tumäj irirä ämawebe komeni komeni naniktä tuñumi säkgämän säkgämän yotpärare u gänañgän mät yäpmäj ärok täneñ. ²⁷^t Upäñkañ imaka taräki taräki yotpärare u gänañ nämo inik api yäpmäj äroneñ. Ba äma imaka mäyäk ikek täñpani ba jop yän-yäkñarani kädet wakiwaki iwarani udewanitä yotpärare u gänañ nämo inik api äroneñ. Yotpärare u gänañ ämawebe Tom Bätaki täño buk terak irit kehäromi yäpmäkta yäwani wäpi tawañ itkañ unitägän api äroneñ.

ⁿ 21:19 Ais 54:11-12   ^o 21:22 Rev 15:3   ^p 21:23 Ais 60:19-20; Rev 22:5

^q 21:24 Ais 60:3,5   ^r 21:25 Ais 60:11   ^s 21:26 Sek 14:7; Rev 22:5   ^t 21:27 Ais 52:1, 1Ko 6:9-10; Rev 13:8, 21:8

Irit kehäromi täŋo ume ba päya

22 ^{1 u} Tänpäkaŋ aŋerotä irit täŋo ume taŋi näwoŋärewnän kaŋkut. Ume uwä paki-inik, kwawani. U Anutu ba Tom Bätaki unitäŋo maŋirani bägup mebäri-ken naniktä äpätak. ^{2 v} Unitä äpämaŋ yotpärare bämopi-kengän kuyak. Täŋkaŋ ume gägäni kukŋi kukŋi irit kehäromi täŋo päya it yäpmäŋ kukaŋ. Päya unitäŋo mujiŋi mebäri kubägän nämo. Uwä mujiŋi mebäri mebäri 12 ude wädäwanitä komepak komepak ahäŋkaŋ gämänek täkaŋ. Täŋkaŋ äma komeni komenitä päya unitäŋo pähämi naŋpän api täganen. ³ Tänpäkaŋ yotpärare uken imaka taräki, Anutu iwan täŋ iminaŋitä nämoinik api irek. Nämo, Anutu ba Tom Bätaki unitäŋo maŋirani bägup-tägän irirän ämawebeniyetä Tom Bätakita watä piä api täŋ imineŋ. ^{4 w} Täŋirä Ekänitä iniken wäpi kudän damani-ken api täŋ yämek. Täŋirän Anutu täŋo iŋam dapun kaŋtäŋ api kuŋatneŋ. ^{5 x} Tänpäkaŋ yotpärare uken bipmäŋpän yäŋek nämo, topän ägo ba edap täŋo peŋyänekta nämo api yäneŋ. Ekäni Anututä ini peŋyänen yämiŋirän ämawebeniye intäjukun äma ude itkaŋ wäpi biŋam ikek tärek-täreki nämo api itneŋ.

^{6 y} Aŋero unitä ude näwoŋärenkaŋ man ŋode näwetgän täŋkuk; Man u bureni-inik! Ba unita nadäkinik täneŋ. Ekäni Anutu, profet biani täŋo mäheŋi unitä aŋeroni näk peŋ näwet-pewän epän ämaniye in imaka kämi ahäka yäwani u täwetpän täwoŋäretat ŋo.

Jesu uwä api äbek

^{7 z} Jesutä ŋode yäyak; Näk kadäni käroŋi nämo itkaŋ bäräŋen api ahän tamet yän yäyak. Unita ämawebe buk ŋo terak man yänahäwani u iyap taŋpän yäpmäŋ kuŋat täkaŋ uwä oretoret terak it täkaŋ yäk.

^{8 a} Tänpäkaŋ Jon näkä imaka ŋo kudup yabäŋpän-nadäk täŋkut. Täŋkaŋ aŋero imaka kudup u näwoŋärenkuko u iniŋ orerayän gukut imäpmok täŋ imayän täŋkut. ⁹ Täŋira aŋero u yäjiwätpäŋ ŋode näwetkuk; Ude täŋpeno! Näk nämo naniŋ oreren! Näk piä watä äma, gäk bumikgän, ba poropet notkaye u bumikgän. Ba ämawebe man buk ŋo terak nadäŋpän buramik täkaŋ udewanigän yäk. Unita Anutupän iniŋoret! ^{10 b} Ude näwetpän yänkuk; Kadäni keräp täyak unita gäk buk ŋonitäŋo man bureni, kämi ahäka yäwani u käbop nämo pewen. ^{11 c} Unita yabä kätawä waki täŋpani ini pen ude täŋpen kuŋatkot. Ba äma bänepi-ken imaka taräki yäpmäŋ kuŋat täkaŋ unitä ini ude kuŋat täkot. Täŋ, äma siwoŋi

^u 22:1 Ese 47:1   ^v 22:2 Jol 3:18; Sek 14:8; Stt 2:9; Ese 47:12; Rev 22:14,19

^w 22:4 Sam 42:2; Mat 5:8; Rev 3:12   ^x 22:5 Dan 7:18,27; Rev 5:10, 20:6; Rev 21:23,25

^y 22:6 Rev 1:1   ^z 22:7 Rev 1:3, 2:16   ^a 22:8 Rev 19:10   ^b 22:10 Rev 1:3, 10:4

^c 22:11 Dan 12:10

kuḡat täkaḡ unitä siwoḡigän kuḡat täkot. Ba bänepi kuräki kuḡat täkaḡ unitä bänepi kuräkigän säkgämän kuḡat täkot.

^{12 d} Täḡpäkaḡ Jesutä ḡode yäyak; Näk pengän ärewayän yäk. Näk gwäki nitek äreḡkaḡ ämawebe täḡo täktäki täga unitäḡo kowata uterakgän api yämet. ^{13 e} Näkägän intäjukun, näkägän mäden. Yäput pekpek ba tärek-tärek u näkägän. ^{14 f} Täḡpäkaḡ näk ämawebe teki ärut-paktak täkaḡ unita nadänjira gäripi nitek täk täyak. Udewani u peḡ yäwetpewa irit kehäromi täḡo päya mujipi u api näneḡ. Täḡkaḡ yotpärare uken päro api itneḡ.

^{15 g} Täḡpäkaḡ yewa mädeni käda itnayän täkaḡ uwä aḡ. Uwä äma gäram ba kon mebäri mebäri täḡpani, kubokäret täḡpani, äma kumän-kumän däpani, mäjo wära nadän yämani, ba jopman yäpmän kuḡatpän unita gäripi nadäwani. Ämawebe udewani kudup yewa mäde kädata biḡam.

^{16 h} Täḡpäkaḡ Jesu näkä aḡerona iwetpewa äbot täḡpani ämawebenaye inta man ḡo yänkwawa taḡkuk. Nadäkaḡ? Näk Devit täḡo gukḡi ba näk guk pähap, iräyänḡek u yäk.

^{17 i} Eruk, Munapik ba Jesuta webe biḡam yän imanitä ḡode yäk täkaḡ; Gäk äbäsi! Ude yänjirän ämawebe nadäk täkaḡ unitä udegän yäk täkot; Gäk äbäsi! Äma ba webe kubätä umeta iwäwä ḡo äbäk täyon. Ba ume nakta nadänkaḡä äbänpän irit kehäromi täḡo ume, gwäki nämo näyon.

Jontä jukuman yänkuk

^{18 j} Eruk, buk ḡo gänaḡ kudän täwani danipän nadäk tänayän täkaḡ u in ḡode täwera ket nadäwut! Äma kubätä iniken man kotäk kubä yäpurärätpän yäwayän täko uwä Anututä yänjirän imaka waki umuri-inik buk ḡo gänaḡ kudän täwani u äma uterak api ahän imineḡ. ^{19 k} Ba äma kubätä man kämi ahäkta yäwani ḡo kubä peḡ awähurayän täyak uwä Anututä irit päyata man ba siwoḡi yotpärareta man buk ḡo terak kudän täwani u äma unita biḡam iwoyän imani u api awähut imek yäk.

^{20 l} Äma, man yänahätat ḡo täḡ-mehamtäk täyak unitä ḡode yäyak; Eruk! Näk pengän ärewayän yäk.

Bureni! Ekäni Jesu, äbäsi!

²¹ Eruk, Ekäni Jesu täḡo orakoraki inken paton. Bureni-inik!

^d 22:12 Ais 40:10, 2Ko 11:15; Rev 2:16,23   ^e 22:13 Rev 1:8,17, 21:6   ^f 22:14 Rev 22:2

^g 22:15 Rev 21:17   ^h 22:16 Nam 24:17; Rom 1:3; Rev 2:28, 5:5   ⁱ 22:17 Sol 8:14; Rev 21:6

^j 22:18 Lo 4:2, 12:32; Rev 15:1,6   ^k 22:19 Rev 22:2   ^l 22:20 Rev 2:16